

Tomislav Zajec

Izginjanje

KONTAKTI

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

(Ljubljana City Theatre, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenia)

Hišna centrala (Central operator) **+386 (0)1 4258 222**

Tajništvo (Secretary) **+386 (0)1 4257 148**

Blagajna (Box office) **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred predstavo
(open Monday to Friday from 12 a.m. to 6 p.m. and an hour before start of performance),

e-naslov (E-mail) **blagajna@mgl.si**

E-naslov (E-mail) **info@mgl.si**

Spletno mesto (Web site) **www.mgl.si**

Barbara Hieng Samobor, direktorica in umetniška vodja (General Manager and Artistic Director)

Petra Bizjak, direktoričina pomočnica – poslovna vodja (Assistant General Manager)

Janez Koleča, direktoričin pomočnik za tehnične zadeve (Assistant General Manager – Technical)

Simona Belle, vodja službe za odnose z javnostmi in trženja (Head of Public Relations and Marketing)
tel. +386 (0)1 4258 222

Katarina Koprivnikar, Katarina Oblak, vodji projektov (Project Manager)
tel. +386 (0)1 4258 222

Helena Štrukelj, koordinatorka in planerka programa (Programme Coordinator and Planner)
tel. +386 (0)1 4440 309

Petra Setničar, koordinatorka obiska (Visit Coordinator)
tel. +386 (0)1 4258 222

Urša Petelinek in **Rok Špacapan**, blagajnika in informatorja (Box office and Information)
tel. +386 (0)1 2510 852

Eva Mahkovic, dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka (Dramaturg and Head of International Department)

dr. Petra Pogorevc, dramaturginja in urednica Knjižnice MGL (Dramaturg and Editor)

Ira Ratej, dramaturginja in vodja izobraževalnega programa (Dramaturg and Head of Education)

Alenka Klabus Vesel, dramaturginja in arhivarka (Dramaturg and Archivist)

Martin Vrtačnik, lektor (Language Consultants)

Mojca Višner, oblikovalka (Designer)

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo RS (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega (Board of Ljubljana City Theatre)

Alen Jelen (predsednik), **mag. Mojca Jan Zoran** (namestnica predsednika), **Špela Knol**,

Mateja Kapš, **Sašo Dragaš**

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega (Professional Board of Ljubljana City Theatre)

Tone Peršak (predsednik/President), **Sandi Jesenik** (namestnik predsednika/Deputy President),

prof. Tomaž Gubenšek, **Darja Hlavka Godina**, **Eva Mahkovic**, **Matej Puc**

vsebina

- 7 Ajda Černe in Lara Velkavrh **IZGINJANJE KOT OGLEDALO DRUŽBE**
- 13 Brina Jenček **SKUPINSKI RITUAL ZANIKANJA**
- 19 Tomaž Flajs **POMENI IZGINJANJA IN MOŽNOSTI POJAVLJANJA**

Tomislav Zajec

Izginjanje

Nestajanje, 2023

Drama

Prva slovenska uprizoritev

Premiera 20. novembra 2025 na Mali sceni MGL

Prevajalka **ALENKA KLABUS VESEL**

Režiser **JERNEJ POTOČAN**

Dramaturginji **ALENKA KLABUS VESEL**

in **BRINA JENČEK**

Scenograf **DAN PIKALO**

Kostumografka **NIKA DOLGAN**

Avtorica glasbe **MANCA TRAMPUŠ**

Lektorica **KLASJA KOVAČIČ**

Oblikovalec svetlobe **DOMEN LUŠIN**

Oblikovalec zvoka **TOMAŽ BOŽIČ**

Za strokovno pomoč pri uprizoritvi se zahvaljujemo **Ajdi Černe** in **Lari Velkavrh** iz Združenja za MOČ ter **Sabini Seme** in **Ireni Dornik** iz Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana.

V uprizoritvi so uporabljeni odlomki iz uverture k operi *Tannhäuser* Richarda Wagnerja in iz *Nokturna št. 5* Johna Fielda.

Igrajo

Karlo, profesor **LOTOS VINCENC ŠPAROVEC**

Vera, njegova žena **MIRJAM KORBAR**

Tea, njuna hči **LARA WOLF** k. g.

Marko **MATIC LUKŠIČ**

Ana, njegova žena **LENA HRIBAR ŠKRLEC**

Alisa **KARIN KOMLJANEC**

Babica, Lastnica hiše in Katica **NATAŠA TIČ RALIJAN**

Policist, Fant na ekranu in Šofer **GREGOR GRUDEN**

Deček (glas na posnetku) **Neo Dovgan Majica**

Vodja predstave **Jani Fister** Šepetalka **Neva Mauser Lenarčič** Tehnični vodja **Janez Koleša** Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur** Vodji tehnične ekipe **Boris Britovšek** in **Dimitrij Petek** Tonska tehnika **Tomaž Božič** in **Miha Peterlič** Osvetljevalca **Janez Vencelj** in **Aljoša Vizlar** Frizerke in maskerke **Anja Blagonja**, **Sara Dolenec** in **Alja Pečelin** Garderoberka **Sara Kozan** Rekviziterji **Erika Ivanušič**, **Andres Alejandro Klemen** in **Ana Johana Scholten**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Tanje Lakovnik** v delavnicah MGL.

Matic Lukšič, Mirjam Korbar, Lotos Vincenc Šparovec, Lara Wolf

Matic Lukšič, Lotos Vincenc Šparovec, Mirjam Korbar, Matic Lukšič, Lena Hribar Škrlec

Nataša Tič Ralijan, Karin Komljanec, Matic Lukšič, Matic Lukšič, Lena Hribar Škrlec

Izginjanje kot ogledalo družbe

Ko se v umetnosti odpre téma spolne zlorabe, se skoraj vedno pojavi odpor. Ne le zato, ker gre za bolečo témo, ampak zato, ker razgalja nekaj, kar bi kot skupnost najraje potisnili na stran – občutek, da prostor, v katerem živimo, ni nujno varen. Ta nelagodnost razkriva bistvo problema: spolna zloraba ni le izkušnja posameznika, ampak dogodek, ki zamaje temeljno zaupanje v družbo, v institucije in v človeka kot takega. Zato se v gledališču s to témo ne ukvarjamo kljub nelagodju, ki ga vzbuja, ampak prav zaradi njega.

Dramsko besedilo *Izginjanje* spremlja mladega moškega Marka, ki se mu rodi otrok, kateremu ne zmore dati imena. V zgodbi se preko njegovih besed in vedenja izrisujejo številne posledice spolne zlorabe, ki jo doživi od Karla, profesorja in mentorja na geoloških taborih. Spolna zloraba, ne glede na to, ali se zgodi enkrat ali se ponavlja dlje časa v otroštvu, mladostništvu ali kasneje v življenju, je travmatična izkušnja, ki osebi resno zamaje temeljni občutek varnosti, vrednosti in znatno vpliva na odnose, ki jih ima z bližnjimi. Marko je v zgodbi večkrat zamišljen in odmaknjen, ne samo od ljudi okoli sebe, temveč tudi od sebe samega. Disociacija je ena od pogostih posledic spolne zlorabe in oseba se na ta način zaščiti pred pretirano bolečino, lahko fizično, velikokrat pa psihično oz. čustveno bolečino. To, da je Marko odmaknjen od samega sebe in od okolja, je njegov način spoprijemanja z bolečino,

ki jo je doživel, zateka pa se k specifičnim interesom, v njegovem primeru je to geologija, ki deluje kot neka kšna intelektualna ter racionalna varovalka, s katero se ščiti pred odnosi z drugimi. Z razumevanjem disociacije je moč razložiti, kako je Marko lahko pozabil otroka v razbeljenem avtu. Disociacijo dobro opiše tudi Markova partnerka Ana, ko mu reče, da njega sploh ni, da je kot neka senca človeka, ki se vleče po stanovanju, počne običajne stvari, ampak daje občutek, kot da sploh ne obstaja. Marko na to odvrne, da si res želi, da ne bi obstajal. Ta moment lahko razumemo kot najsrajnejšo obliko disociacije, kjer oseba zaradi velike travme ne želi več živeti. Obstoj je zanjo velik napor.

Marko ne govori o zlorabi in velikokrat za svoje počutje ne najde besed, prav tako je zanimivo, da čeprav igra odpira zelo pomembno témo spolnih zlorab otrok, sama beseda »zloraba« v besedilu niti enkrat ni omenjena. Tematiko spolne zlorabe je velikokrat težko nagovoriti ali pa se sploh pogovarjati o njej, čeprav je v družbi bolj prisotna, kot si mislimo ali želimo priznati. Po statističnih podatkih je imel vsak peti otrok izkušnjo spolne zlorabe. Pri tem se je pomembno zavedati, da

spolna zloraba v otroštvu ne pomeni zgolj posilstva otroka ali brutalnega spolnega nasilja, kjer je prisotno tudi fizično nasilje, temveč gre pri spolni zlorabi za cel spekter različnih dejanj in vedenj spolne narave s strani storilca. Poleg kontaktne spolne zlorabe poznamo tudi nekontaktne, kjer neposreden stik med storilcem in žrtvijo sploh ni nujen. Spolne zlorabe otrok se lahko dogajajo tudi preko spleta, na daljavo. Velikokrat zloraba otrok ne pusti fizičnih poškodb (lahko tudi jih), vsekakor pa pusti psihične poškodbe in dolgotrajne negativne posledice.

Izvedo, da je Marko, po doživeti in preživeti zlorabi, ki se je, sklepamo, zgodila večkrat, vzpostavil stik z mačko, za njo je skrbel, potem pa jo na posebej krut način pokončal. To nas kot gledalce šokira in pretrese, po drugi strani pa lahko njegovo dejanje razumemo kot posledico nasilja in mučenja, ki ga je preživil sam. Ne zgolj, da si je na ta način želel pridobiti nadzor nad sabo, želel je preusmeriti svojo bolečino na nekaj ali nekoga drugega. Pri tem dejanju je pomembno poudariti, da ni nujno, da bodo osebe z izkušnjo spolne zlorabe nadalje zlorabljale druge ali nad njimi izvajale nasilje. Velikokrat vse te negativne občutke in čustva usmerijo ravno v njih same.

Otroci so egocentrična bitja, kar ne pomeni, da so po svoji naravi slabi in sebični ljudje, ampak da bodo za situacije in dogodke iskali vzroke v samih sebi. Tako veliko otrok, ki so žrtve doživete zlorabe, išče krivdo v samih sebi. To pa seveda ne pomeni, da so krivi sami. NE. Še vedno se prepogosto dogaja, da prenašamo odgovornost na žrtve, vendar žrtve niso krive, da so žrtve. To nas pripelje do storilcev spolne zlorabe, ki so tisti, ki v prvi vrsti zadovoljujejo svojo potrebo po moči in nadzoru. Profesor Karlo je odrasla oseba, visoko izobražen, uspešen in cenjen akademik, ki se je odločil za načrtno zlorabljanje otrok. Tu se skriva tudi definicija spolne zlorabe in nasilja, pri čemer ne gre za zadovoljevanje spolnih potreb ali za nezmožnost nadzorovanja svojih

spolnih nagonov, kot se velikokrat zmotno verjame, temveč za zavestno in načrtno odločitev, da oseba preko dejanj, povezanih s spolnostjo, izrabi svojo moč, položaj in zlorabi zaupanje, ki ga ima druga (zlorabljen) oseba do njega. Profesor Karlo je vendarle njihov profesor, mentor, navsezadnje tudi njihov vzornik. V zgodbi lahko opazimo, kako si je profesor izbiral ranljive otroke s posebnimi potrebami, ki so bili, kot lahko sklepamo, na obrobju družbe in zaradi svojih specifičnih potreb »lahke žrtve«. Tu lahko ugotovimo, kako je profesor izrabil in zlorabil ranljiv položaj, v katerem so bili ti otroci. Poleg tega so bili na taborih zaupani njemu. Pomembno je poudariti tudi, da profesor ni bil pedofil, saj je pedofilija opredeljena kot duševna motnja, kjer osebo privlačijo in spolno vznemirijo zgolj otroška telesa. Karlo pa je imel spolne odnose s svojo ženo, odraslo osebo. Prav tako podatki kažejo, da je zgolj majhen odstotek storilcev spolne zlorabe tudi pedofilov, seveda so lahko, vendar večini ne bi bilo moč pripisati te motnje. Ob ogledu predstave se nam lahko porodi vprašanje, zakaj Karlo to počne. Je bil tudi sam žrtev spolne zlorabe, pa se je v odraslosti prelevil v storilca? Ni nujno. Težko dobimo vpogled v kompleksnost vprašanja, zakaj nekdo počne, kar počne ... morda lahko ponudimo preprost odgovor: zato, ker lahko. Karlo je imel dostop do otrok, jih zlorabljal ter na ta način izražal svojo moč in kontrolo. Zmanipuliral je otroke, da so molčali, okolica pa tudi ni namenjala posebne pozornosti potencialnim znakom zlorabe. Velikokrat se znajdemo v situacijah, v katerih niti starši ne verjamejo svojim otrokom, ko ti razkrijejo spolno zlorabo, in se postavljajo na stran storilca. To je za otroka velika travma, saj so v svoji grozni izkušnji nerazumljeni in sami. Za nekatere sta bolečina in praznina preveliki in z dejanjem samomora končajo proces izginjanja, kot v igri stori Fant z ekrana.

Marko kljub svojemu slabemu stanju vztraja in se celo sooči s profesorjem. Pogosto si žrtve spolne zlorabe želijo soočenja s storilcem v upanju, da bi ta sprevi-

Nataša Tič Ralijan, Lena Hribar Škrlec, Matic Lukšič

del, kaj je naredil narobe, kako je to zaznamovalo žrtev, kakšno škodo je povzročil. V večini primerov so razočarani, saj se storilci ne opravičijo in ne prevzamejo odgovornosti. Tako morajo žrtve poiskati drug način doseganja zadoščenja in iskanja notranjega miru ter zaključka. Okrevanje prav tako ni enostaven, linearen proces, ampak je dolgotrajen in kompleksen, z mnogimi vzponi in padci, kot je tudi življenje samo. Vseeno pa upanje ostaja, zmožnost, da vzpostavljajo in ohranjajo povezanost z drugimi ljudmi, da so videne in prepoznane kot osebe, vredne ljubezni, skrbi, naklonjenosti, predvsem pa kot sposobne osebe, ki imajo moč – ki zmorejo. Opazimo lahko, kako je Marko posadil drevo, kar lahko razumemo kot simbol življenja in upanja. Predstava se zaključi z Markovo zmožnostjo, da poimenuje svojega otroka in z njim vzpostavi pristen stik.

Markova zgodba se tako zaključi z občutkom upanja, z zmožnostjo, da po vseh bolečih izkušnjah ponovno vzpostavi stik – s seboj, z otrokom, z življenjem samim. Proces okrevanja in upanja je zagotovo izjemno pomemben. Sočasno pa odpira vprašanja: Zakaj se je morala spolna zloraba sploh zgoditi? In zakaj so okoliščine, ki omogočajo zlorabo, še vedno tako prisotne in pogosto zamolčane?

Markov primer ni osamljen. Razkriva, kako globoko so korenine nasilja vpletene v družbeno tkivo – v odnose moči, v kulturo tišine in v načine, kako razumemo krivdo, sram in odgovornost. Spolna zloraba torej ni le izkušnja posameznika, temveč izraz širših družbenih razmerij. Dogaja se znotraj kulturnih, institucionalnih in intimnih struktur, ki dopuščajo, da se nasilje lahko izvaža, prikriva ali minimalizira. Je simptom sistema, v katerem prevladujejo razmerja moči, molk in sram. Sram je pri tem eden najmočnejših mehanizmov nadzora – tiha sila, ki preprečuje, da bi se izreklo, kar je bilo storjeno. Zato razumevanje zlorabe pomeni tudi razumevanje tega, kako družba oblikuje pogoje za sram – kdo ga nosi, kdo ga proizvaja in komu omogoča, da osta-

ne neviden. Dogaja se v okolju, ki zlorabo omogoča – v družinah, šolah, cerkvah, športnih klubih, na delovnih mestih. Spolna zloraba ni le osebna travma, ampak družbeni simptom – pokazatelj načina, kako skupnost razume moč, telo, spol in odgovornost. Zato razumevanje zlorabe zahteva širši pogled: vključuje vprašanja o tem, kako delujejo naše institucije, kako reagiramo, ko se razkrije nekaj, kar ogroža našo predstavo o normalnosti, in predvsem, kako kot družba določamo meje med zaščito in molkom.

O spolni zlorabi ne govorimo le zato, da bi dali glas žrtvam, ampak tudi zato, da bi se kot družba naučili prepoznati mehanizme, ki nasilje omogočajo. Ti mehanizmi niso vedno vidni – delujejo skozi tišino, minimiziranje in ignoriranje problematičnih situacij. Molk, ki spremlja nasilje, ni le odsotnost govora, temveč njegov način nadaljevanja. Odpreti témo pomeni prepoznati, da se nasilje ne dogaja »drugim«, ampak v našem prostoru – med prijatelji, sodelavci, sosedi in znotraj institucij, ki bi morale zagotavljati varnost. Ko se o zlorabi ne govori, ta ne izgine, vendar preide v stanje nevidnosti, kjer se lahko ponavlja. Zato je javno govorjenje o njej – v umetnosti, medijih, šolstvu – ključno orodje preprečevanja. Ni dovolj, da zlorabo obsojamo; treba je razumeti, kako postane mogoča.

V tem kontekstu umetnost pridobi posebno mesto, saj odpira prostor za razmislek o tem, kar družba pogosto spregleda ali prezre. Gledališče kot prostor skupne izkušnje omogoča, da se soočimo z učinki nasilja in vzdržimo pogled na resničnost, ki bi jo sicer zanikali. Umetniški oder ne deluje kot sodišče, temveč kot prostor, kjer se lahko vprašanje ponovi, dokler ga ne znamo slišati. V dvorani, kjer igralci in gledalci delijo isti prostor, se oblikuje nekaj redkega: skupnostni stik z resnič-

nostjo, ki presega posamezne izkušnje in odpira prostor za razumevanje širših družbenih razmerij. Predstava, ki obravnava témo spolne zlorabe, ne ponuja enostavnih odgovorov, temveč ustvarja prostor, kjer se vprašanje sliši, kjer se refleksija spremeni v obliko kolektivne prisotnosti in odgovornosti. Ko gledalec spremlja zgodbo o zlorabi, vstopa v situacijo, ki ne omogoča nevtralnosti. Gledališče mu ne ponuja razdalje, ki jo ima pri branju članka ali spremljanju novice – na odru bolečina dobi telo, glas, obraz. Na ta način umetnost spodbuja proces empatije, sočutja do sočloveka.

Predstava *Izginjanje* se dotika prostora odsotnosti – ne skozi prikaz samega nasilja, temveč skozi prikaz njegovih posledic: razpada zaupanja, izgube stika z resničnostjo, občutka, da človek izginja iz sveta, ki ga ne zna več sprejeti. To izginjanje ni samo individualno, temveč tudi družbeno. Ko nekdo zaradi travme izgubi stik s sabo, tudi skupnost izgubi del svoje človeškosti, svoje zmožnosti sočutja. Takšne zgodbe so zato vedno zgodbe vseh – niso le osebne izpovedi, ampak ozaveščajo o tem, kaj se zgodi, ko skupnost ne zna več zaščititi najranljivejših. V tem smislu predstava deluje kot ogledalo: ne prikazuje le posamezne bolečine, temveč razpoko v načinu, kako razumemo svet, v katerem živimo.

Ukvarjanje s spolno zlorabo odpira tudi vprašanje, kaj pomeni okrevanje. Ne le za posameznika, ampak za družbo. Okrevanje pomeni, da se skupnost nauči poslušati brez dvoma, verjeti brez pogojevanja in vzpostaviti pogoje, v katerih je ranljivost prepoznana kot del človeškosti, ne kot znak šibkosti. Družbeno okrevanje se začne tam, kjer se zavedamo, da je odgovornost porazdeljena med sistemske strukture, kulturo tišine in posameznikove odločitve. Okrevanje je tudi proces ponovnega učenja bližine – kako biti ob nekom, ki trpi, brez potrebe, da bi njegovo bolečino popravili ali ji dali smisel.

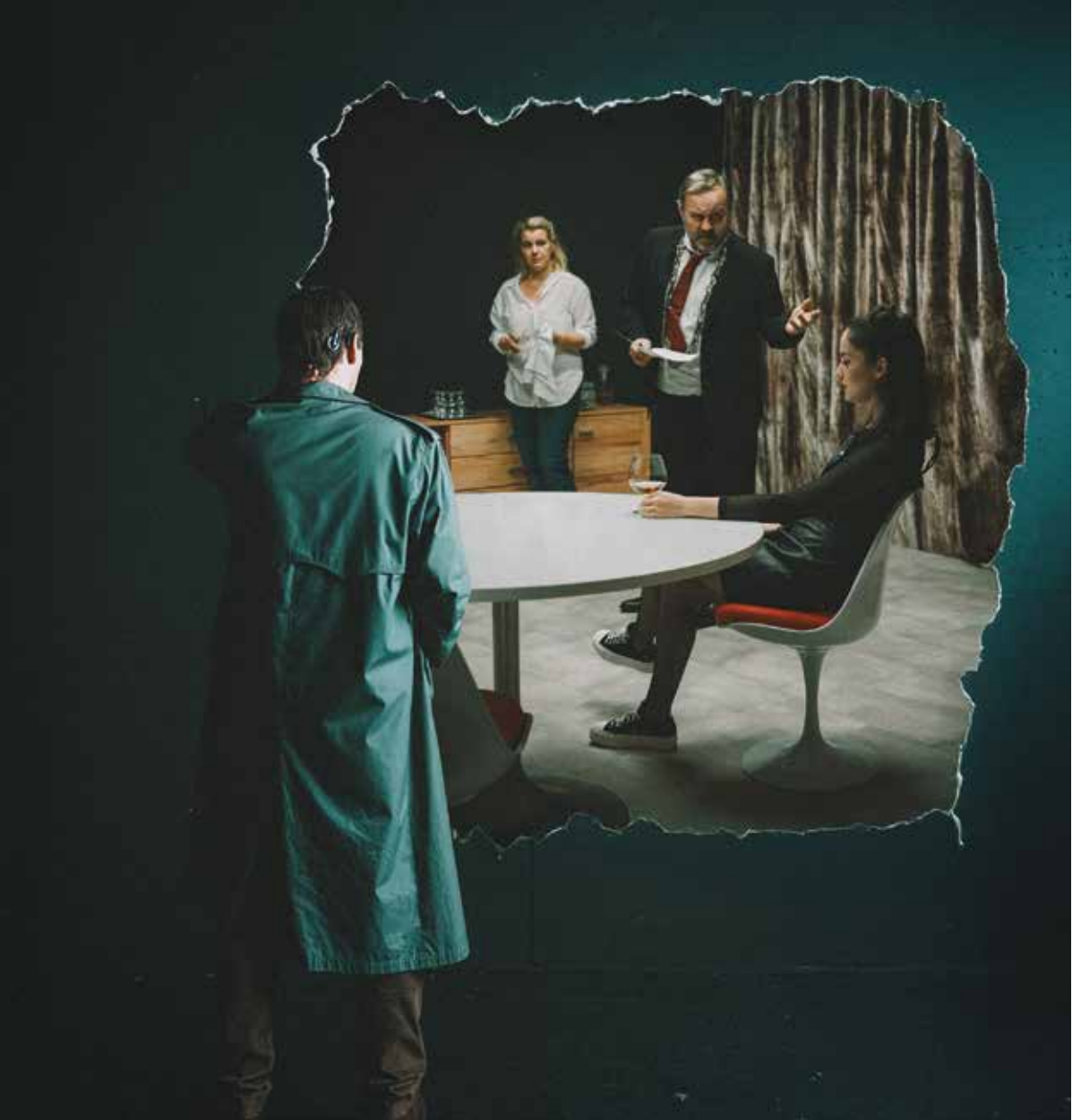
Gledališče ima v tem kontekstu funkcijo prostora spomina in učenja. Na odru se ne gradi le pripoved

o preteklosti, temveč se ustvarja možnost za drugačno prihodnost – za skupnost, ki zna poslušati. Poslušanje, v tem pomenu, ni pasivno. Je dejanje etične pozornosti, sposobnost vzdržati tujo bolečino brez potrebe, da bi jo takoj razložili ali zmanjšali. Vsak gledalec, ki ostane v dvorani in zmore pogledati, je del tega procesa. S tem potrjuje, da družba še zmore slišati in videti.

Odločitev, da se o spolni zlorabi govori javno, je zato dejanje poguma, vendar tudi dejanje skupnostne odgovornosti. Govoriti pomeni prekiniti dinamiko molka. Pomeni ustvariti prostor, kjer so lahko izrečene zgodbe, ki bi sicer ostale potisnjene v zasebnost. Pomeni priznati, da je travma kolektivni dogodek, ne le individualna rana. In predvsem pomeni, da skupnost ne bo več dopuščala, da bi izginjanje postalo način preživetja.

Govoriti o spolni zlorabi – na odru, v šoli, v medijih ali doma – pomeni utrjevati zavedanje, da je preprečevanje nasilja skupna naloga. Umetnost ima pri tem moč, da preobrazi našo percepcijo: da pokaže, da travma ni le osebna bolečina, temveč kolektivna izkušnja, ki zadeva vse. Gledališče s tem postane več kot umetniška institucija: postane prostor družbene refleksije, prostor etične prakse. Vsak gledalec, ki v njem zmore ostati, prispeva k preobrazbi kulture molka v kulturo poslušanja. In morda je to ena najpomembnejših nalog umetnosti – da ustvari pogoje, v katerih skupnost ne izginja, ampak se ponovno uči čutiti.

V primeru, da se soočate s tisko zaradi doživete spolne zlorabe, niste sami. Lahko se obrnete na nevladne organizacije, kot je Združenje za MOČ, ki nudi podporo in pomoč žrtvam spolnega nasilja in drugih oblik nasilja. Telefonska številka in e-mail: 041 204 949, info@zamoc.si.

Matic Lukšič, Karin Komljanec, Lotos Vincenc Šparovec, Lara Wolf

Skupinski ritual zanikanja

Pedenjped je korenjak,
malokdo mu je enak.
Zmerom hrabro se drži,
pred ničemer ne zbeži.

Naj preži sam volk za vrati,
noče k mamici zbežati.
Le roké da pred oči
in izdahne: mene ni!
(Niko Grafenauer, 1977)

Že Pedenjped je vedel, kako močno orožje je zanikanje. Če res močno v nekaj verjameš, se boš hitro prepričal, da je to res – pa naj bo ali ne, to sploh ni važno. In če je v primeru majhnega otroka z namišljenim volkom pred vrati to pravzaprav zelo primerna in učinkovita taktika za preganjanje strahov, je pri odraslih, ki se enako naivno prepričujejo v izkrivljena dejstva, to samo neokusno. A tega smo krivi vsi, veliko lažje je dati roke pred oči in izjaviti, da problem ne obstaja, kot pa pogledati strahu v oči in s tem priznati, da je problem še kako resničen. Hrvaški dramatik Tomislav Zajec v drami *Izginjanje* na primeru zgodbe o spolni zlorabi razgali prav to, kako je naša kolektivna potlačitev vedenja o dogajanju, potuha

zlorabljalcem, ki naše zanikanje izrabljajo, da nemoteno nadaljujejo s svojimi sprevrženimi dejanji.

Namesto da bi avtor v ospredje postavil lik žrtve, se odloči za drznejšo, bolj nekonvencionalno potezo, da nas gledalce povabi v najintimnejši krog zlorabljalca. Zlorabljalca, ki ni duševno neuravnovešen izobčenec, stereotipizirana pošast, temveč sofisticiran intelektual. V družbi uživa velik ugled, pravkar je prejel nagrado za svoje znanstveno delovanje, ima (vsaj na videz) srečno družino, rad se pošali in je z vseh aspektov kar sedita prijeten. Ne samo to, v primerjavi s hčerko Teo, uporniško dvajsetletnico, ki prevzema nestrpno retorično svoje konservativne, nacionalistične stranke, se zdi Karlo, ki je kritičen do njenega natolcevanja, glas razuma. Bolj kot z njim ali z žrtvijo – Markom, doktorskim študentom geologije, ki v največji vročini v avtu pozabi otroka – se mi, (pretežno) meščanska publika v meščanskem gledališču, poistovetimo z »dobrim profesorjem«. Korak za korakom pa se ta idealizirana, skrbno skurirana podoba, ki jo Karlo celo življenje gradi in vzdržuje, pred našimi očmi začne krhati. Pokažejo se sledi nepazljivosti, ki so dovolj povedne, da vzbudijo in sčasoma potrdijo sum, da se za vsem tem skriva nekaj gnilega.

Kanadski sociolog Erving Goffman je že leta 1956 predstavil svojo tezo, da v vsakdanjem življenju vsi igramo različne vloge. Za ljudi okrog nas ves čas nastopamo, ustvarjamo najboljšo, najbolj všečno podobo sebe. Nadevamo si maske in se lahko povsem zave-

damo njene zlaganosti – smo do nje cinični, a jo kljub temu odigramo popolnoma korektno – ali pa se v vlogo tako zelo vživimo, da sami sebi začnemo verjeti, da je to resnica. Karlo je primer slednjega. Zaveda se, da so njegova dejanja sporna in družbeno nesprejemljiva, a ne čuti nobene krivde, saj se vsak dan znova prepriča, da v prvi vrsti dela v dobro drugih. Da pomaga otrokom, vključuje tudi tiste, ki običajno niso vključeni, in je v tem nesebičen, celo požrtvovalen.

»Serijske zlorabe se nikoli ne zgodijo brez močnega zaveznitstva širšega okolja, znotraj katerega so ljudje, ki se ne uprejo, bodisi ker imajo od njih neko močno korist ali ker se jih bojijo,«¹ povzame sociologinja Jasna Podreka. Če sledimo Goffmanovi terminologiji, Karlu njegove tabore in vsakoletne zlorabe mladih fantov omogoča njegova »ekipa,«² ljudje okrog njega, ki potrjujejo njegovo vlogo, ji dajejo legitimnost – lastnica hiše na parceli, ki ga ne more prehvaliti, akademski zbor, ki mu podeli nagrado, hišna pomočnica Katica, ki ga spoštuje in nenazadnje žena Vjera. Vjera je tista, ki njegovo podobo drži pokonci. Je tiha soigralka, cinično se zaveda resnice, a jo iz strahu ali navade skriva pod masko. Po Karlovi smrti končno prizna, da je tudi sama igrala – brezhibno, brez spodrseljavev – a z zamero, grenkobo in obžalovanjem. Tu drama *Izginjanje* začne zarezovati globlje – v družbeno patologijo videza. Francoski teoretik Guy Debord je v Družbi spektakla (1967) zapisal: »V svetu, ki je bil resnično postavljen na glavo, je resnično trenutek lažnega.«³ Ravno to je srž meščanske samoprevare v Zajčevem besedilu.

1 Dr. Jasna Podreka o spolnih predatorjih in spiralah molka. [RTV Slovenija, TV oddaja Globus.] 3. 6. 2025. <https://365.rtvlo.si/arhiv/globus/175136854>. Dostop 1. 11. 2025.

2 Erving Goffman, 2014: *Predstavljanje sebe v vsakdanjem življenju*. Prevedla Polona Petek. Ljubljana: Studia humanitatis, str. 97.

3 Guy Debord, 1999: *Družba spektakla. Komentarji k Družbi spektakla. Panegirik: prvi del*. Prevedla Meta Štular. Ljubljana: ŠOU – Študentska založba, str. 31.

Drama se ne trudi biti kriminalka, situacija je hitro jasna – prva dialoška replika v tekstu je: »Zasačen si bil.« Kljub dvoumnosti replike je to vseeno jasen namig, kako vstopati v predstavo. Še pred tem slišimo pismo otroka, ki nam da dovolj konteksta, da razumemo, da govorimo o zlorabi otroka. A Zajec ne gradi napetosti v smislu »kdo je kriv«, temveč razpre psihološko pokrajino potlačitve. Spremljamo dve časovni liniji, dve družinski dinamiki, dve različni obliki molka. Vsaka replika je kot košček sestavljanke, vsak spomin nova plast resnice. Okrog žrtev po svojih orbitah kot sateliti krožijo ljudje, ki ne razumejo disfunkcionalnosti teh likov, njihove neprilagojenosti, zasanjanosti, počasnega izginjanja. Niti srečanje dveh žrtev in s tem potrditev dejstva, da se je zloraba zares zgodila – da je volk dejansko stal pred vrati – ni dovolj, da bi se izginjanje ustavilo. Fant z ekrana tako ne vidi izhoda, ne vidi smisla v vztrajanju v življenju, v katerem se mora pretvarjati, da je v redu. V katerem se zdi s svojo travmo neviden. Marko živi življenje na avtopilotu, kot reče Babica, njegova tašča. Ne zmore poimenovati sina, tudi on se bojuje s samomorilnimi mislimi, a svoji ženi Ani hkrati ne zna povedati, kaj je vzvod za njegovo miselno in fizično odsotnost. Alisin sin Peter, za katerega izvemo le posredno, pa je v svoji travmi večno mlad z opornico na nogi, le malo tišji, malo drugačen, kot je bil pred taborom. Karlo pa nadaljuje z življenjem, kot da se ne bi nič zgodilo. Medtem ko njegove žrtve ne najdejo miru ali minute počitka, se on hladnokrvno pohvali s čisto vestjo: »Močni ali šibki, vsi smo zločinci v zgodbi nekoga drugega. Jaz sem v vaši, in to je v redu. S tem lahko živim. Lahko se uležem v posteljo in mirno spim.«

Ravno zato je žrtvam spregovoriti o zlorabi izredno težko. Kot opozarja Podreka, naj bi bilo razkritih le med

10 in 20 odstotkov zlorab – vse ostalo se izgubi v molku.⁴ Na pravni sistem se je težko zanašati, dokazov, sploh če je minilo več let, skorajda ni, teme pa se še vedno drži taka stigma, da žrtve pogosto naletijo na gluha ušesa – ljudi, ki nočejo slišati, ki s svojim zanimanjem samo poglobijo travmo. Markov primer nam to dobro ponazori. Ko ga starši zasačijo med pisanjem pisma, ga – namesto da bi se ustrezno odzvali na jasen rdeči alarm in otrokov klic na pomoč – prisilijo v lažno opravičilo svojemu zlorabljalcu. Absurdno, a lažje – lažje je vse pomesti pod preprogo, kot se soočiti z resnico, z dejstvom, da si kot starš dopustil, da se je tvojemu otroku zgodilo nekaj tako groznega oziroma da če tega nisi mogel preprečiti, da nisi vsaj opazil, da z otrokom nekaj ni v redu. Alisa pa je kot protiutež lik fantazmatske poosebitve alternativne reakcije – intuitivne mame, ki čuti, da otrok ni takšen, kot je bil, in je pripravljena po zemlji kopati tako dolgo, dokler ne pride do resnice oziroma dokler drugim ne pomaga, da se je zavedo, saj je to prvi korak za nadaljnje ukrepanje.

Še težje je sprejetje resnice za ženo Vjero in hčerko Teo. Lažje je, da Vjera pismo diskreditira kot otroško bedarijo in da si Tea kot življenjski cilj zada rušenje parcele z očetovim taborom pod pretvezo ekološke ozaveščenosti, kot da bi na glas priznali, da je človek, ki si ga je Vjera izbrala za življenjskega sopotnika in iz čigar krvi je zrasla Tea, predator. Če bi prišla resnica na dan, bi bil to javni škandal. Iluzija popolne meščanske družine bi se razblinila, prišlo bi do dolgotrajnih preganjanj po sodiščih, onidve bi se morali od očeta in moža povsem distancirati ali pa priznati soodgovornost, če bi vztrajali ob njegovi strani. Vse, za kar so se celo življenje borili, bi izgubili – denar, ugled, status. Kot zapiše Debord, postanemo vsi preveč navajeni na udobje, ki ga spektakel zagotavlja:

Spektakel se predstavi kot nekaj neizmerno pozitivnega in je kot takšen nesporen in nedosegljiv. »Kar se vidi, je dobro, kar je dobro, se vidi,« to je vse, kar reče. Od drugega pričakuje držo pasivnega sprejemanja. To načelno zahtevo dejansko doseže že s svojo suvereno pojavo, s svojim monopolom v svetu videza.⁵

Kaj ni potem res lažje pogledati stran? Kar ne veš, te ne boli in česar ne vidiš, to ne obstaja. Hitro obsojimo tako mentaliteto. Like v *Izginjanju* bi včasih želeli močno stresti za rame in od njih zahtevati, da odložijo svoje maske, da naslovijo slona v sobi. A ko ti je nekdo najbližji človek na svetu, je tvoj pogled zaslepljen in potrebna je ogromna mera poguma, da si pripravljen vse postaviti na kocko zavoljo suma, zavoljo madeža na popolni podobi.

Spomnimo se samo pretresljivega primera Gisèle Pelicot, ki jo je njen mož skupaj z več kot 80 drugimi moškimi skoraj deset let omamljal, posiljeval in vse to dokumentiral. Ko se je odpovedala pravici do anonimnosti in sojenja za zaprtimi vrati, je to naredila v želji, da se o primeru spregovori in da se spregovori naglas. Da kot žrtev ne sprejme stigmatizacije, občutka sramu, kar bi moral čutiti storilec in ne ničesar kriva žrtev. S to potezo je postala feministična ikona in sinonim za pogum. Kljub vsemu, kar je prestala, pa ne verjame svoji hčerki Caroline Darian, ki je prav tako pričala, da je njen oče, Giselin mož, zadrževal in posiljeval tudi njo. Gi-

4 Podreka, prav tam.

5 Debord, 1999, str. 32.

sèle tega ne verjame, in tako je, čeprav je v očeh sveta junakinja, na neki način zopet reproducirala travmo in nasilje, katerih žrtev je bila sama.⁶

Drama *Izginjanje* pod drobnogled vzame dva mikrokozmosa, znotraj katerih je razvidna simptomatika z videzom obsedene družbe spektakla. Vrednote meščanskega srednjega razreda so izgubljene, ljudje drug od drugega odtujeni, a vsi v želji po bližini, po tem, da bi bili prvič zares videni, zares slišani. Ne gre za to, da bi bila drama le didaktičen, moralizirajoči pripomoček za ozaveščanje o spolni zlorabi in o hudobnih zlorabljalcih med nami, nasprotno – je kompleksen koreninski sistem, ki prepleta vzroke in posledice, preteklost, sedanjost in prihodnost, psihologijo in okolje, realno in transcendentalno. In s tem nas, tako kot v drami Alisa like napeljuje do spoznanja, to dramsko besedilo izzove, da premislimo o svoji poziciji v družbi, o svojih spominih, slutnjah in strahovih, ter spodbudi, da bi se prvič odločili, da ne bomo več neme priče. Ker ne smemo biti. Edino, kar nam preostane, je, da zberemo pogum, prekinemo neskončni cikel tišine in pogledamo volku pred vrati naravnost v oči.

Literatura

- Guy Debord, 1999: *Družba spektakla. Komentarji k Družbi spektakla. Panegirik: prvi del*. Prevedla Meta Štular. Ljubljana: ŠOU – Študentska založba.
- Erving Goffman, 2014: *Predstavljanje sebe v vsakdanjem življenju*. Prevedla Polona Petek. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Niko Grafenauer, 1977: *Pedenjped*. Ilustrirala Lidija Osterc. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Dr. Jasna Podreka o spolnih predatorjih in spiralah molka. [RTV Slovenija, TV oddaja Globus.] 3. 6. 2025. <https://365.rtvsl.si/arhiv/globus/175136854>. Dostop 28. 10. 2025.
- Celia Walden: *Gisèle Pelicot's daughter: I don't speak to my mother. She won't believe I was a victim of my father*. [The Telegraph.] 23. 8. 2025. <https://www.telegraph.co.uk/news/2025/08/23/gisele-pelicot-daughter-caroline-darian-interview-trial/>. Dostop 1. 11. 2025.

6 Celia Walden: *Gisèle Pelicot's daughter: I don't speak to my mother. She won't believe I was a victim of my father*. [The Telegraph.] 23. 8. 2025. <https://www.telegraph.co.uk/news/2025/08/23/gisele-pelicot-daughter-caroline-darian-interview-trial/>. Dostop 1. 11. 2025.

Matic Lukšič, Karin Komljanec, Gregor Gruden

Tomaž Flajs

Pomeni izginjanja in možnosti pojavljanja

Drama *Izginjanje* Tomislava Zajca se začne s pismom enajstletnega fanta, udeleženca znanstvenega tabora, uglednemu profesorju Karlu, ki tovrstne tabore za otroke, kamor so vključeni tudi tisti s telesnimi hendikepi, organizira že vrsto let. Beseda »izginjanje« se v tem pismu prvič pojavi: »Pomagal sem vam, da vam je bilo lepo. Vi temu rečete izginjanje.« Profesor to besedo uporablja v kontekstu spolnega zlorabljanja dečkov s tabora in najverjetneje pomeni užitek izginjanja v orgazmu.

Vendar pa pojem »izginjanja« v tem dramskem delu zaobjema tudi druge možne pomeni: pozabljanje, molk, nepozornost, neprisotnost, odcepljenost, izgubo lastne identitete, Seinsvergessenheit, prekinjanje razmerja, odhod, samomor, smrt, kopnenje materialnih sredstev in osebne lastnine, nevidnost in nevidenost, razkroj ustaljenih družbenih vrednot, erozija, izumiranje živalskih vrst ... »Izginjanje« kot pojav, bodisi psihološki, družbeni ali ekološki, je torej stalnica predstave. Za opisovanje sebe jo uporablja tudi Marko, avtor pisma in ena od Karlovih mnogih žrtev. Kako lahko razumemo njen pomen v njegovem primeru?

Odgovor na to vprašanje nam ponudi psihološki pojem disociacije. Spolna zloraba je za malega Marka travma: gre za izkušnjo, ki pomeni tako radikalen rez v njegovem doživljanju realnosti in sebe, da je ne zmore povezati in vključiti v svoj ustaljeni »zemljevid« sveta, odnosov in lastne identitete. Profesorja občuduje in mu je povsem predan, zato niti ne pomisli, da bi se upiral,

ko mu ta zveže roke in mu sleče hlače. Ne more razumeti, kaj se pravzaprav dogaja. Karel prevzame nadzor nad celotnim dogajanjem in ga obenem prepričuje, da je za to »igro izginjanja« odgovoren Marko sam. Kar sledi, je za Marka skrajno boleče, ogrožujoče in zmedeno. Želi si, da bi se nehalo, vendar ne more zbežati. Zato, da bi fizično in psihično preživel, »izgine«: odcepi se od svojih občutkov in skupaj z omrtvičenjem doživljanja iz zavesti izrine tudi bistveni, vitalni del sebe.

To »izginotje« učinkuje tudi v Markovem odraslem življenju, kar se najbolj odraža v njegovih odnosih z bližnjimi. Ne verjame drugim ljudem, muči ga občutek brezizhodnosti in še naprej na različne načine »izginja«. Raztresen in odsoten je do te mere, da po nekaj neprespanih nočeh, ki so kot eden od možnih simptomov travme verjetno stalnica v njegovem življenju, v avtomobilu, v času velike vročine pozabi svojega sedem mesecev starega sina, ki je zaradi njegovega obotavljanja še vedno brez imena. Sinček skoraj umre in ga rešijo zadnji hip. Kot pravi njegova žena Ana, ki ga zaradi tega zapusti: »Človek, saj tebe sploh ni. Vlačiš se po tem stanovanju, spiš v postelji zraven mene, ampak te ni, nikoli te ni. Nisi samo odsoten, sploh ne obstajaš, Marko.«

Njegova izkušnja spolne zlorabe ima tudi širšo družbeno dimenzijo in ne zadeva samo njega in profesorja. Pod pritiskom staršev, ki mu ne verjamejo, se mora profesorju opravičiti zaradi pisem, ki mu jih piše, da bi v zameno za njegov molk od njega izterjal denar. Izsiljevanje je neroden poskus Markove osmislitve dogodka: profesor je vendarle naredil nekaj narobe in mora zdaj plačati. Vendar prav Markova mama zaklene sinovo travmo. V pretresljivem opravičilu mali Marko reče svojemu mučitelju: »Mami mi je rekla ... da naj govorim iz srca. Takole je. Vse, kar sem naredil, je bilo narobe. Jaz sem kriv. In zaslužim si kazen.« Zdaj je polega tega, da je odklopljen od sebe, tudi povsem sam v nesmiselnem svetu. Čeprav mu je polžev vsadek omogočil fizični sluh, je »ponovno pahnjen v tišino«. In tudi drugi ga ne slišijo. V tem smislu »izginejo« tudi odrasli in z njimi družba, ki s svojim obračanjem stran Karlovo predatorstvo dopušča.

Za profesorja Karla spolno zlorabljanje pomeni skrajno kognitivno disonanco – nekaj, kar je v neskladju z njegovo samopodobo dobrotnika otrok, ki jo o sebi goji v javnosti. Da bi omrtvičil doživljanje konflikta med idealizirano podobo sebe in svojim nasilnim, zlorabljaljočim vedenjem, mora tudi on najti svoj način »izginjanja«. Samega sebe in druge prepričuje: »Jaz sem vse življenje posvetil delu z otroki. V naravi, daleč stran, bogu za hrbtom. Res sem delal, vse svoje življenje. Za te otroke, za druge v skupnosti. Nikdar za sebe.« Ko starša privedeta malega Marka, da se mu opraviči, v njem vidi le malo barabo, ki sta ga starša zasačila, ko mu je » ... pisal novo nagnusno pismo«. Ta odcepljenost

od lastnih dejanj je še dodatno, družbeno podprta z naključjem, da Karlo opravičilo sprejema »z zlato medaljo rektorskega kolegija okrog vratu« ravno v trenutku, ko s prijatelji proslavlja prejem prestižne akademske nagrade za svoje delo z otroki.

Glavni rezultat »izginjanja« v obeh primerih je fragmentacija oziroma nepovezana razdrobljenost. Niti Marko niti Karlo nista koherentni, integrirani osebnosti. To se v drami odraža tudi na oblikovni ravni, saj je dogajanje prikazano na časovno in prostorsko razdrobljen način. Na začetku, ne da bi to vedeli, spremljamo prizore iz Karlovega življenja izpred dvajsetih let istočasno s prizori iz Markove sedanjosti. Pogosto se pred nami sočasno odvijajo prizori, ki so med seboj časovno ali prostorsko oddaljeni ali pa celo segajo v druge dimenzije. Kot bralci ali kot gledalci se moramo potruditi, da iz prikazanih drobcev sestavimo povezano celoto in tako zase osmislimo celoten potek igre. Na ta način smo najbolj neposredno prestavljeni v specifiko notranje in zunanje dinamike protagonistov, ki jim izziv povezovanja drobcev njihovega življenja v celoto prav zaradi »izginjanja« ne more zares uspeti. V podobnem položaju sta tudi Karlova žena in hčerka, Vjera in Tea, ki za njegovo početje vesta, a se prav tako odcepljata in »izginjata«.

Vjera ob soočanju z verjetnostjo, da njen mož na svojem opevanem taboru spolno zlorablja otroke, prav tako doživlja kognitivno disonanco. Čeprav odpre kuverto in prebere pismo malega Marka, v katerem je omenjena tudi strgana srajca, s katero ga je Karlo zvezal in ki jo je pred tem našla stlačeno na dnu omare poleg svojih čevljev, se odloči, da bo prezrla dejstva. Raje verjame, da so fanta k pisanju pisma nagovorili drugi fantje. Ko ta s svojimi starši stoji pred vrati, svojemu vsaj na videz raztresenemu možu da naslednje napotke: »Pa to ti govorim, mali bi se rad opravičil, res bedasta šala, skrajno neumestno, ampak ti moraš zdaj ostati miren ...« Kljub temu da Karel svoj tabor vodi dolgo vrsto let in ne gre samo za enkratno dejanje, si

Mirjam Korbar, Lotos Vincenc Šparovec, Matic Lukšič

vztrajno zakriva oči, ušesa in usta. Po svoji smrti nam kot duh iz onostranstva pove: »Še nekaj sem vam pozabila povedat: ljudje verjamejo, kar pač verjamejo. Drugačega enostavno nočejo slišati. Pri tem ne moremo nič. Tako sem tudi jaz verjela, kar sem pač verjela, in potem sem umrla.« Cena njene razdvojenosti med tem, kar je vedela, in tem, kar je verjela, je bil rak.

Karlovo »izginjanje« in molk odraslih torej ne prizadene globokih ran le njegovim malim žrtvam, temveč razkraja tudi njegovo družino. Hčerka Tea, ki pozna njegova pedofilska nagnjenja, čeprav ni z njim o tem nikoli načela popolnoma odkritega pogovora, Karlu ne dopušča stikov z njegovim vnukom. Ko se Karlo nad tem pritoži, mu zabrusi: »Dosti je tega, mama je vse vedela, pa kaj je s tabo? Vedela je, ves čas je vse vedela. Ti si pa ... kaj je, kaj me tako gledaš, ti si pustil, da nas je vse to požrlo, in evo, zdaj sva, kjer sva, na tej tvoji požgani zemlji, uničeni, izčrpani do konca ...« Požgana zemlja, kjer ni več dreves, ki bi s koreninami zadrževala odnašanje površja, je prisposodba tega, kar ostane za Karlovim »pustošenjem«. Erozijo kot ekološki problem, ki ga profesor raziskuje v okviru svojih znanstvenih taborov, lahko torej razumemo tudi kot metaforo človeškega »izginjanja«.

Zajčeva drama ne ponuja preprostih, enoznačnih odgovorov na probleme zlorabe in to zagotovo tudi ni njen namen. Tako kot moramo vlagati trud v sestavljanje fragmentov, nam besedilo pušča odprt prostor tudi za lastno presojo prikazanih poskusov »ponovnega pojavljanja«. Na primer do krutega izživljanja malega

Marka nad mačko. Gre za njegov otroški poskus lajšanja neznosne bolečine preko posnemanja nasilnega obnašanja odraslih. S tem ponavlja in nadaljuje verigo zlorab, kar ustvarja nove razcepe na temelju že obstoječih.

V igri ne izvemo, kaj je kot otrok doživel Karlo, kar bi ga, čeprav ga to kot odraslega ne opravičuje, lahko gnalo v njegovo spolno izživljanje nad fantki. Edini podatek, ki ga imamo, je, da je njegov oče šival ustaške uniforme za NDH, medtem ko je njegova mama nosila hrano Židinj, ki se je skrivala na podstrešju, ter da se je mama histerično smejala, ko je govorila o tem. Lahko pa vidimo, kaj počne Marko. Ob lastnem »izginotju« deloma prevzame Karlovo identiteto in ostaja zlit z njim: obišče ga, ko doktorira s področja, ki je bilo tudi Karlovo področje raziskovanja. Karlu reče, da ga lahko samo on vrne iz tišine, v katero ga je pahnili. Vendar Karlo ne prevzame odgovornosti. Eksplicitno pove, da nima slabe vesti. Kaj se zgodi potem? Marko ga pretepe in mogoče celo postane morilec. Ani kasneje pove, da je »naredil eno sranje«, a tudi, da se je končno spet pojavil in je naenkrat spet tukaj. Z nasilnim dejanjem je spremenil razmerje moči med njima ter se oddvojil od njega, vendar ali je to res »ponovno pojavljanje«?

Eno od možnosti nenasilnega iskanja poti do »ponovnega pojavljanja« predstavlja Markov pogovor s Fantom na ekranu, ki ga je Karlo prav tako spolno zlorabil na taboru. Oba vesta »kaj je izginjanje in kje je požgana zemlja«. Zato se lahko povežeta in razumeta drug drugega. Ko Marko izve, da Fant stoji na vrhu nebotičnika, ga prepričuje, naj se umakne z roba strehe in gre domov. Čeprav je zaključek njunega pogovora dvoumen in ni povsem jasno, ali ga je Marko uspel prepričati, da opusti svojo samomorilno namero, Fant na ekranu ugotovi, da sta oba taka, da ju, čeprav ne z lahkoto, »imaš lahko rad«.

Imeti rad, ljubiti je tudi bistveno določilo drugačnih, nenasilnih poskusov »pojavljanja«. Kot Alisa, skrivnostna ženska z nekim otrokom in neko zgodbo, ki, kot sama reče, v bistvu ne obstaja, pove Ani: »Zvenelo bo trapasto, kar bom rekla: treba je ljubiti. (...) Ni treba razumeti, da lahko ljubiš. Obratno je. Treba je ljubiti, da lahko razumeš.« In treba se je tudi pogovarjati.

Spolne zlorabe otrok bodo ostale pereč problem, vse dokler bodo ostajale zavite v molk, kot to prikazuje tudi drama *Izginjanje*. Ko skupaj posadita drevo, Marko od Alise izve, da se je njen sin udeležil Karlo-

vega tabora, a Marko samo molči. Molči celo, ko mu Alisa reče, da kot mama čuti, da s sinkom nekaj ni v redu, in mu pove: »Rekel mi je, da so se kar naprej igrali izginjanje.« S tem postaja soodgovoren za to, da Karlo zlorablja otroke tudi zdaj. Gre za vprašanje odgovornosti, ne le storilca in vseh tistih, ki zavoljo izogibanja neprijetni resnici otroku ne verjamejo ali molčijo, temveč tudi za odgovornost odrasle žrtve kot »gluhoneme« priče.

Njegova bolečina ob tem, kar se mu je zgodilo, ga ne odvezuje odgovornosti za njegovo življenje tu in zdaj. Ko ga Ana besno vpraša, če je sina pri štiridesetih stopinjah pozabil zaklenjenega v avtu zato, ker želi, da ga sploh ne bi bilo, Marko to zanika in ji zaupa: »Rad bi, da mene ne bi bilo, Ana! Rad bi, da mene ne bi bilo.« Na kar mu Ana odvrne: »Ampak si. Tukaj si. Z vsem tem svojim sranjem.« »Vse to sranje« lahko razumemo kot odcepljene dele osebnosti, ki iščejo pot nazaj na plano skozi različne oblike nezavednega ponavljanja in otežujejo sprejemanje odgovornosti. Zato med možnosti »ponovnega pojavljanja«, ki v igri sicer ni prikazana, metaforično pa bi jo lahko našli v Alisinem in Markovem skupnem »sajenju drevesa«, lahko uvrstimo tudi psihoterapijo. Kot celjenje s pogovorom predstavlja obraten proces od procesa »izginjanja« in fragmentacije. Gre za postopno predelovanje bolečice izkušnje in integriranje odcepljenih delov sebe na temelju vzpostavitve zaupanja med terapevtom in človekom, ki je doživel spolno zlorabo.

Lena Hribar Škrlec, Gregor Gruden, Lara Wolf, Nataša Tič Ralijan, Matic Lukšič, Mirjam Korbar, Matic Lukšič, Karin Komljanec, Lotos Vincenc Šparovec

Tomislav Zajec

Disappearance

Nestajanje, 2023

Drama

First Slovenian production

Opening on 20th November 2025 on the Small Stage

Translator **ALENKA KLABUS VESEL**

Director **JERNEJ POTOČAN**

Dramaturgs **ALENKA KLABUS VESEL**
and **BRINA JENČEK**

Set designer **DAN PIKALO**

Costume designer **NIKA DOLGAN**

Composer **MANCA TRAMPUŠ**

Language consultant **KLASJA KOVAČIČ**

Lighting designer **DOMEN LUŠIN**

Sound designer **TOMAŽ BOŽIČ**

Many thanks for their professional assistance
to **Ajda Černe** and **Lara Velkavrh** from Reclaim
the Power Association and to **Sabina Seme**
and **Irena Dornik** from the Institute for the
Deaf and Hard of Hearing Ljubljana.

Some excerpts from Richard Wagner's *Tannhäuser*
Overture and from John Field's *Nocturne No. 5*
are used in the performance.

Stage manager **Jani Fister** Prompter **Neva Mauser Lenarčič** Technical director **Janez Koleša** Stage foreman **Matej Sinjur** Heads of technical coordinators **Boris Britovšek** and **Dimitrij Petek** Sound masters **Tomaž Božič** and **Miha Peterlič** Lighting masters **Janez Vecelj** and **Aljoša Vizlar** Hairstylists and make-up artists **Anja Blagonja**, **Sara Dolenec** and **Alja Pečelin** Wardrobe mistress **Sara Kozan** Property masters **Erika Ivanušič**, **Andres Alejandro Klemen** and **Ana Johana Scholten**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Tanja Lakovnik** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

Karlo, professor **LOTOS VINCENC ŠPAROVEC**

Vera, his wife **MIRJAM KORBAR**

Tea, their daughter **LARA WOLF** as guest

Marko **MATIC LUKŠIČ**

Ana, his wife **LENA HRIBAR ŠKRLEC**

Alisa **KARIN KOMLJANEC**

Grandmother, Owner of the house
and Katica **NATAŠA TIČ RALIJAN**

Police officer, Boy on the screen
and Driver **GREGOR GRUDEN**

Boy (recorded voice) **Neo Dovgan Majica**

Disappearance depicts the lives of two families who, at first sight, have nothing in common. The first is the outwardly respectable bourgeois family of Karl, the esteemed scientist and professor. His wife is an artist and their grown-up daughter is striving to be a politician. Despite the apparent harmony, not all that glitters is gold. Will they be able to quell all the meanness and filth that is inexorably coming to the surface? The other family is still very young, Marko and Ana have a young son, and their marriage is not going well. Marko is working on his PhD, but is struggling with a severe childhood trauma that prevents him from breathing freely. He struggles with a constant feeling that he would like to disappear. As events from the past gradually unravel, Mark and Karl's stories become intertwined. Will Marko realise that he has to fight his own battle? Will he gather enough strength to overcome his fears? *Disappearance* is first and foremost a drama about facing oneself and only then about facing those who have tried to take away our right to exist.

Disappearance is a play about abuse – both about the abusers and their victims. It is quite clear that there is no excuse for sexual predators, even less so when the victims are children. But what about those who knew about the abuse but remained silent all along? And can those who have been abused also be blamed for taking the responsibility of remaining silent? The play draws attention to the hard-to-repair consequences of abuse, to the permanent damage to the soul and the

loss of identity. The play also touches on some aspects of the current political situation and is a call to society to speak out, to point out the guilty and punish them.

Tomislav Zajec (1972), the Croatian playwright, has written fifteen plays that have been put on stage all over the world. He has also written novels, screenplays and poetry, and is the author of numerous adaptations and dramatisations. He has received numerous awards for his work, he is the six-time winner of the Marin Držić Award, the Croatian national award for best play, which he also received in 2022 for his play *Disappearance*. His play *Someone Should Walk the Dog* won the Grand Prix at the 29th Journées de Lyon des Auteurs de Théâtre in France in 2018.

Jernej Potočan (1996), a young director, dramaturg and playwright is collaborating with the Ljubljana City Theatre for the first time as a director. As a playwright, Ljubljana City Theatre audiences got to know him in 2020, when his play *The Sorrows* was staged on the Small Stage. He has received several awards for his plays: the Grossman Festival Award for *The Zoo*, the Second Prize at the international One-Minute Play Contest for his text *We Were Left Without Friends*, *We Collected Stamps*, and the Red Thread Prize for his text *The Sorrows*.

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXVI, sezona 2025/2026, številka 4
Izdaja Mestno gledališče ljubljansko © Vse pravice pridržane

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**
Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahkovic,**
dr. Petra Pogorevc, Ira Ratej
To številko je uredila **Alenka Klabus Vesel**
Lektorica **Klasja Kovačič**
Fotograf **Peter Giodani**
Oblikovanje **Ljudje**

Tisk **MatFormat**
Naklada 300 izvodov
Ljubljana, Slovenija, november 2025

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222

DRAMSKO BESEDILO

Tomislav Zajec

Izginjanje

(Nestajanje, 2023)

Drama

Prevedla Alenka Klabus Vesel

OSEBE

Karlo
Vjera, njegova žena
Tea, njuna hči

Marko
Ana, njegova žena

Alisa

Ista igralka: Babica, Lastnica hiše, Katica
Isti igralec: Policist, Fant na ekranu, Šofer

Deček

PRVI DEL: MIŠOLOVKA

1.

Dragi profesor. Moram se dobiti z vami, vi se pa jezite. Čakal sem vas pred hišo. Dež je padal. A me niste videli skoz okno? Mislim, da ste me. Ne razumem. Nekaj delam narobe. Čimprej mi pošljite odgovor. In denar. Rekli ste, da sem močen. Da sem pameten. In spreten. Da lepo pišem in da nisem otročji. Na taboru sem vam pisal zapisnike. Mene ste izbrali. Zato zdaj tole pišem na roko. Tako lepo pišem, vi se pa jezite. A je to zaradi srajce? Sami ste mi rekli, naj jo raztrgam. Da vam je tako všeč. Profesor, prosim vas. Pomagal sem vam, da vam je bilo lepo. Vi temu rečete izginjanje. Se spomnite? Rabim vašo pomoč, rabim denar. Zdaj. Ali pa jutri. To sem vam povedal že na taboru. Nisem obljubil, da ne bom nikomur povedal, kaj sva počela. Nisem neumen. Morava se dobiti, vi napišite, kdaj. Lahko tudi na to pismo, na drugo stran. Prosim vas, profesor.

2.

Karlo stoji pred ogledalom. V srajci in spodnjicah. Nerodno si poskuša zavezati kravato.

VJERA (izza odra): Karlo ... zasačen si bil.

KARLO: Prosim?

Vjera tisti hip vstopi.

VJERA: Zasačila sem te, samo da veš.

KARLO: Ne vem, o čem –

VJERA: O čem neki, videla sem, no –

KARLO: Videla si –

VJERA: ... videla sem te, da jokaš, a ne. Včeraj zvečer. Jokal si.

On jo brez besed gleda, ona odide.

VJERA (izza odra): Seveda je tudi mene ganilo. Pa niti ne toliko sama zgodba, mislim, jasno, da te zmeraj gane, kadar gre za otroke. Ampak v bistvu ni bilo to tisto glavno ... Karlo?

KARLO: Poslušam te, ja.

VJERA (izza odra): A si kje videl moje črne sandale –

KARLO: Sandale?

VJERA (izza odra): ... tiste z dvema jermenčkoma, ne vem, kam sem jih dala.

KARLO: Nisem.

VJERA (izza odra): Bolj imam v mislih ta občutek družbene odgovornosti. Ja, predvsem to. Zdaj ne moreva reč, da nisva bila tam. Sedela sva med publiko in jokala. In ljudje so naju videli in midva sva videla njih. In zdaj se ne bi smela več delat, da je vse tako kot prej, ker ni. Da se naju ne tiče. Zato ker to ni res.

KARLO: Ti si jokala.

VJERA (izza odra): Skupaj sva jokala, Karlo. In to je lepo. Govorim o občutenju skupinske empatije. In o naju dveh, po petindvajsetih letih v bistvu prvič v nekakšnem ... skupnem občutenju žalosti. Kar je po eni strani sicer čudovito, ker to pomeni, da so šle v življenju nesreče mimo naju, ampak vseeno. Kaj pa delaš?

KARLO: Izbiram kravato.

Vjera se spet pojavi.

VJERA: Glej, niti takrat, ko ti je umrla mama –

KARLO: Samo ne mi zdaj o moji pokojni mami –

VJERA: Jaz sem jokala, ti pa ne.

KARLO: Sovražila si jo pa še malo bolj kot jaz.

VJERA: Pa saj o tem ti govorim. Vseeno sem jokala, samo da ne bi noben opazil, kako si si ti oddahnil.

Karlo se zasmеje.

VJERA: Ampak to, včeraj, ta ubogi otrok v predstavi –

Vjera spet odide.

KARLO: Kadar gre za otroke, ti zmeraj jokaš.

VJERA (*izza odra*): Prosim?

KARLO (*glasneje*): Ti zmeraj jokaš. To je vse preračunano, manipulacija, ki so jo predvideli. Otrok je v nevarnosti. Ampak ti mu ne moreš zares pomagati, ker si sicer tam, obenem pa tudi nisi. In vse, kar torej ostane, je, da sočustvuješ.

VJERA (*izza odra*): Vsaka umetniška stvaritev je delno tudi manipulacija, to je jasno. Ampak jaz sem včeraj mogoče prvič začutila –

KARLO: Tako kot tudi zmeraj prva preklikaš vse tiste videe z labradorci –

VJERA (*izza odra*): ... ne znam tega čisto dobro razložiti –

KARLO: ... ki pod nujno iščejo dom.

VJERA (*izza odra*): ... nekakšno opozorilo, opomin, še sama ne vem.

KARLO: Mogoče si bila utrujena, pa te je malo bolj prizadelo –

Vjera vstopi in ga prekine. V roki drži srajco.

VJERA: Ne, res. Kot da sem v tej predstavi prepoznala svoje lastno ravnanje in v tistem hipu sem si morala obljubit, da tega ne bom nikdar več ponovila.

KARLO: In kaj je to bilo?

VJERA: To sem hotela jaz vprašati tebe. Bled si.

KARLO: V dvorani bo čez štirideset stopinj, brez zraka. Kot v peklu.

VJERA: Ah, daj, no. Saj ne greš kopati jarkov. Greš po to svojo nagrado.

KARLO: Všeč mi je, kadar si tako ponosna name. *Vjera se zasmеje.*

VJERA: Že v redu. Ti, kje si pa strgal to srajco?

Karlo jo zmedeno pogleda.

VJERA: Stlačena je bila nekje na dnu omare. Zraven mojih čevljev.

KARLO: Najbrž sem se nataknil na kakšen žebelj.

VJERA: Na žebelj, kje? Na taboru?

KARLO: Najbrž, ja.

VJERA: Ne veš točno? In si jo potem šel zatlačiti med moje čevlje.

KARLO: Da bi jo pozneje vrgel stran, potem sem pa ...

VJERA: Kaj?

Trenutek.

KARLO: Potem sem pa najbrž pozabil.

Vjera ga pogleda, odloži srajco in se mu približa.

VJERA: Daj sem.

Vjera mu zavezuje kravato, smeje se.

KARLO: Kaj je?

VJERA: In evo, spet stojim v dolgi vrsti ponosnih žena, ki so skoz zgodovino svojim možem pred velikimi bitkami obredno zavezovale kravate.

KARLO: Ti nikoli nisi bila ena od teh žena.

VJERA: Zato ti pa to govorim. Druga možnost je namreč, da te pošljem v tri krasne, ker tega še zdaj ne znaš sam. (*Ga poljubi.*) Čeprav je res, da zdaj po malem tudi že kaj pozabljaš.

KARLO: Hej, ti si v bistvu ljubosumna. Ti jih imaš deset, moja je pa prva. Pa zganjaš ljubosumje. *Karlo se zasmеje.*

VJERA: Nagrade za umetnost ne štejejo, to je gola vljudnost. Grem se obleči, prav? Ti si pa vsaj poskušaj do konca zavezati to kravato. Če še nisi pozabil, kam sva namenjena.

Vjera odide. Trenutek.

KARLO: A veš, da mi je Tea rekla, da naju bo dala v dom, takoj ko ne bova več funkcionalna.

VJERA (*izza odra*): Potem se pa potruji, da boš ostal funkcionalen, ker se tvoja hči nikdar ne heca.

Vjera odide. Karlo se še naprej ogleduje v ogledalu.

3.

Glasna glasba. Tea pleše, kot da ne bo jutrišnjega dne.

TEA: Pleši, Tea! Pleši! Odkar sem jaz v stranki, je tamburice zamenjal trance. Sander van Doorn. Namesto *Ne dirajte mi ravnico* poslušamo *Gold Skies*. Korenine so enake, pa naj je to na ravnini ali pa na nebu. In samo s koreninami je mogoče zaustaviti erozijo. To me je naučil moj oče, vse drugo sem se naučila iz življenja. Jaz nisem zavezana ničemu in nikomur. Zgodaj sem se naučila, da je politika stvar kompromisa, dobre izbire in žrtvovanja osebnega pred kolektivnim. Pleši, Tea! Pleši, pleši! Moja Domovina nima prihodnosti, če ta prihodnost ne bom jaz. Globalizem ima iste ideološke komponente kot vsi totalitarizmi v zgodovini, promovira ideologijo nacionalsocializma in vodi

v družbeno regresijo. Zato potrebujemo družbeno in moralno prenovu. Pleši, Tea! Pleši! Ker jaz pomenim prihodnost, in ti to veš. In bi se mi rad pridružil. Rad bi, da ti razkrijem, kako sem se tako hitro toliko naučila. Jaz sem prihodnost in vse, kar delam, je samo zate. Pridi. Tukaj sem. Pleši in zavpij: dovolj je tujih lobijev in tujih interesov! Slišiš zvonjenje? To so zvonovi spremembe, ki prihaja. Naj zvonijo! Pleši, Tea! Jaz sem prihodnost, zame zvonijo zvonovi! Naj zvonijo! Kar naj zvonijo –

Tea pleše.

4.

Vjera se ozira okrog sebe.

VJERA: Si slišal zvonjenje, a je kdo pred vrati?

KARLO (*izza odra*): Grem jaz. A bo šla Tea z nama?

VJERA: To ni v njenem stilu. Včeraj mi je rekla, da je ne zanima formalno izpolnjevanje dekadentnih družbenih obveznosti, s kakršnimi se hrani imperIALIZEM.

Karlo vstopi.

KARLO: Nikogar ni.

VJERA: A si prepričan? Zadnje čase nam kar naprej nekdo –

KARLO: Sem, Vjera. Kljub vsemu sem njen oče. In dobil sem univerzitetno nagrado za znanost. Kakšno zvezo ima to z dekadenco, kakšen imperIALIZEM, za vraga?

VJERA: Ah, daj. Mladi zmeraj mislijo, da je življenje brez smisla, če nimajo sovražnikov. Nasprotovat vsemu je edino, kar obstaja, nobena druga stvar ni resnična. Si zrihtan?

Karlo pokima in odide.

KARLO (*izza odra*): Zunaj je kot v puščavi. V avtu bo plus šestdeset.

Vjera vzame torbico in se odpravi za njim.

VJERA: Dobro no, ampak lepo te prosim. Zakaj nočeš priznat, da te je usoda tistega fantka ganila?

5.

Bolnišnica. Babica in Policist.

BABICA: Vi ste se gotovo že nagledali različnih človeških usod.

Policist prikima.

BABICA: A se vas kdaj kaj močneje dotakne kot kaj drugega?

Policist prikima.

BABICA: Prepričana sem, da je tole precej visoko na vašem seznamu. Mislim, če trpijo otroci.

Policist jo pogleda.

BABICA: Veste, jaz sem samo njegova babica.

Ta otroček je moj vnuk in še nima imena.

Napisali so sicer nekaj, kar tako, dokler se ne dogovorita. Zakaj je tako, ne vem. Vem pa, da bo tukaj vsak čas velik vik in krik, zmešnjava in še kaj hujšega. In glede na situacijo to razumem. Tako kot tudi vem, da mora v vsem tem vsaj eden ostati do konca priseben. In meni je to zmeraj dobro šlo. Imet nadzor je, tako kot tudi vse drugo, samo stvar vaje.

6.

Glasba se nadaljuje. Tea pleše.

TEA: Coming up, coming down / Look at all this love we found / Just the sun, feel me now / We will live forever / We will live forever.

7.

Bolnišnica. Marko in Policist. Sredi prepira.

Glasba se nenadoma konča. Kričanje.

MARKO: ... ne bom, pa kaj je s tabo, a slišiš, spusti me k njemu, hočem ga videt ... a je živ, hočem videt, da je živ –

POLICIST: Počasi, gospod –

MARKO: ... pa dobro, to je moj otrok, a si ti normalen, pa kaj delaš, spusti me k njemu, pusti mi, da vidim, da je živ in da diha, prej ni dihal –

POLICIST: Najprej moramo razjasnit –

MARKO: ... ne, ne ... jaz sem videl, da ne diha, pusti mi, da vidim, da je živ in da diha, spusti me k njemu, jaz moram videt, da diha, jaz moram –

POLICIST: Normalno je, da –

MARKO: Normalno? Kaj je tukaj normalno?

Mimo pride Alisa, v uniformi medicinske sestre, z masko na obrazu. Rine voziček z bolnišničnim kosilom.

ALISA (*Policistu*): Mogoče bi gospodu dali malo vode.

Marko v trenutku obstane.

MARKO (*Alisi*): Oprostite –

ALISA: Prav nič ni normalno.

MARKO: Prosim?

ALISA: Nič pri vsem tem ni normalno.

Marko vzame vodo, pije.

MARKO: Ni.

ALISA: Vem, vem.

Alisa gre mimo, sname masko. Prižge cigareto.

Marko se umiri. Se usede.

MARKO (*Policistu*): Če bi mogel, bi se spremenil v vas. Pa o vas ne vem nič. In potem bi izginil. Zgledal bi kot vi, obnašal bi se kot vi, ampak v resnici me ne bi bilo.

POLICIST: Razumem.

MARKO: In kaj naj zdaj?

POLICIST: Lepo prosim, potrebujem samo osnovne informacije –

MARKO: Informacije.

POLICIST: ... o dogodku.

MARKO: Z napačnimi aksiomi poskušate dokazati teorem.

POLICIST: Nisem prepričan, da –

MARKO: To, da sem mogoče ubil sina, ste vi zreducirali na informacije in na dogodek.

POLICIST: Ne bi vas rad mučil.

Trenutek.

POLICIST: Lepo prosim. Samo tisto osnovno. In potem greste lahko nazaj na oddelek.

MARKO: Samo osnovno –

POLICIST: Lepo prosim.

Trenutek.

MARKO: Vroče je bilo, že navsezgodaj. Osnovno, pravite. Že več dni nisem spal. Gledal sem ga, ampak kot da ga ne bi poznal. Jokal je. Sedem mesecev je star, dojenček je, joka. Moja žena ga je prinesla v najino posteljo. In potem je šla v službo. Jaz sem moral iti po knjige. Tako. Osnovno.

POLICIST: Z avtom ste šli po knjige.

MARKO: V knjižnico. Pripravljam doktorat.

POLICIST: To razumem.

MARKO: Kaj točno?

POLICIST: Te muke. Jaz sem doktoriral lansko leto.

MARKO: Ja, čestitam.

POLICIST: So teze, ki terjajo veliko časa. Teza moje disertacije je bila ravnanje s prizadetimi očitvidci.

Marko ga pogleda.

MARKO: Pa ne bi zdaj kaj od tega prenesli v prakso?

POLICIST: S prakso sem šele začel.

MARKO: Kristus.

Policistu zavibrira mobilni telefon.

POLICIST: Oprostite, to moram. (*Po mobilni telefonu.*)

Živijo, pikica. Povej. Hitro povej. A ti nisem pustil na mizi? Oprosti, oprosti ... veš, kaj naredi, potegni zraven stol, stopi gor, ampak zelo previdno, in vzemi dol s hladilnika. Ne, ne prekini. Bom počakal, ja. (*Marku.*) Moja vnukinja. Sama sva, ona in jaz. In jaz vsak dan naredim kaj narobe.

MARKO: Kako ji je pa ime?

POLICIST: Petra. Pa vašemu sinu?

MAKO: Nima imena.

Policaj ga pogleda.

MARKO: Nisva vedela ... jaz sem kriv, jaz nisem vedel ... a je to v tej situaciji boljše?

POLICIST (*po mobilni telefonu*): A ti je ratalo? Bravo!

Oprosti, dedi je pozabil, da boš danes rabila. Cmok, cmok, rad te imam.

Marko se nasmeje.

POLICIST: Zmedeni očetje in dedki. Nekaj čudnega se dogaja s tem svetom.

8.

Karlo, Vjera, Tea. Doma.

TEA: Propadamo in izginjamo! To pa zato, ker nas silijo, da ustvarjamo brezosebno družbo, ki računa na našo samovšečnost in na moč ega, ki nas bo na koncu uničil.

KARLO: Tea, daj malo ustavi konje, prosim te.

TEA: Kaj pa drugega, točno to se dogaja!

KARLO: Daj, obleč se že enkrat in pejt pogledat, če mama kaj rabi.

TEA: En mulc je stal prej na vrtu med rožami.

Rekla sem mu, naj se pobere.

KARLO: Kakšen mulc zdaj to?

TEA: Od kod naj pa jaz to vem.

VJERA (*izza odra*): Karlo, pomagaj no, kako mu je že ime?

KARLO: Komu?

Vjera vstopi, očitno zaposlena.

VJERA: Temu skuštrnemu domišljavcu, o katerem sva se pogovarjala včeraj. Temu nadutemu naravoslovcu. Ki se še relativno dobro drži in mu je rektor podelil medaljo, madona.

TEA (*Vjeri*): Pa ti misliš očija!

Vjera se zasmee.

KARLO: Če nič drugega, moji hčeri se zdi, da se dobro držim.

TEA: Relativno. In za svoja leta. No, prav, a bi rad slišal še kaj, oči?

VJERA: O čem?

KARLO: Tea je mnenja, da smo kot družba –

TEA: Kot politični sistem!

KARLO: ... pozabili na –

TEA: Heidegger to imenuje Seinsvergessenheit.

VJERA: Tea, nemščino imaš dve, ampak

Seinsvergessenheit izgovarjaš perfektno.

KARLO: Skratka, to, na kar smo pozabili, je –

TEA: Domicilnost!

KARLO (zavzdihne): Domicilnost, Vjera.

VJERA: Ajde, domicilka, malo hitreje se oblači, prosim.

TEA: No, vidita! Vi vsi skupaj ste ene reve, to sem rekla tudi na sestanku. Nativizem je koncept, ki se ga kolektivno bojimo, zato ga hočete uničiti s sarkazmom. Ampak milijoni ljudi brez kakršne koli kulture ali spoštovanja in z eno samo agendo se že leta zbirajo pred vrati Evrope.

VJERA: Kdo se boji, nimamo danes časa za tole ...
Tea –

Tea pogleda skozi okno.

TEA: Evo, ni ga več.

VJERA: Koga ni več?

TEA: Bodi pozorna na svoje rože, mama.

Tea odide.

VJERA: O čem to ona –

KARLO: Daj, pusti jo.

VJERA: Karlo, ona se tam sto posto zakaja.

KARLO: Ah, daj.

VJERA: Resno ti govorim.

KARLO: Levica se zakaja, na desnici se ga pa nalivajo. Tako da se najbrž naliva ... Ma, ne spoznam se jaz na to.

9.

Pred bolnišnico. Marko in Policist.

MARKO: Ah, nič. Ne spoznam se jaz na to.

POLICIST (*rahlo užaljen*): Oprostite, ampak to, da vam zgledam kot nekdo, ki ni zmožen doktorirat –

MARKO (*ga prekine*): A jaz pa vam zgledam kot nekdo, ki bi bil zmožen ubijati.

POLICIST: Kakšen odgovor pričakujete od mene? *Marko skomigne z rameni. Trenutek.*

MARKO: Že pol leta nisem toliko govoril kot zdaj.

POLICIST: Žal mi je.

MARKO: Za kaj?

POLICIST: Da ste preveč besed potrošili zame. Mislim, da jih boste kmalu rabili.

10.

Karlo, Vjera, Tea. Doma. Karlo in Vjera predstavljata stole, delata prostor. Tea je oblečena v minico, okrog vratu ima verižico s križcem.

TEA: Mislim, da je zdaj za to že čisto prepozno.

VJERA: No, glede tega se pa strinjamo. Ljudje bojo vsak čas tukaj, dajta malo pohitet.

KARLO: A ti res misliš taka pričakat goste? Vjera – *Tea skomigne z rameni.*

VJERA: In lahko bi vprašala očija, kako je bilo včeraj na podelitvi.

TEA: No, oči, kako je bilo včeraj?

KARLO: Vroče kot v peklju. Hvala, da si vprašala.

TEA: To je bila ironija, zavita v vljudnost.

KARLO: Od mene pa vljudnost, zavita v ironijo. *Tea se zasmeje.*

KATICA (*izza odra*): Gospa, a je ta miza na desni za predjedi?

VJERA: Katica, takoj pridem, samo še tole tukaj ...
Tea, pomagaj mi.

Tea pomaga mami prestaviti naslanjač.

TEA: Mislim, zakaj bi te spraševala, ko pa v bistvu vse vem. Rektor ti je obesil to zlato medaljo okrog vratu in ti si bil strašansko ponosen in jaz mislim, da je tako tudi prav, res. Vsak človek, ki v življenju prevzema odgovornost, si v nekem trenutku želi tudi priznanje za svoje zasluge. In to nima nobene zveze z nadutostjo. To enostavno pomeni, da se zavedaš, koliko si vreden. In da se ceniš. In da se nočeš prodat za drobiž. To mi je pa že skoraj všeč.

Trenutek.

TEA: Itak, a ne?

VJERA (*Karlu*): Dobro, pa koga zaboga sva midva to ustvarila?

TEA: Za razliko od očija, ki stoji z nogami trdno na tleh –

KARLO: Hvala, res.

TEA: ... pa ti, mama, ne nehaš in ne nehaš bluzit o subjektivnem idealizmu. Čeprav jaz to razumem, res, ker to enostavno morajo početi vsi, ki živijo od umetnosti, pa če je še tako obrobna.

VJERA: A daj no, jaz da bluzim o idealizmu?

KARLO (Vjeri): Menda ne boš zdaj nasedla na –
TEA: Kako bi pa ti drugače označila to razstavo,
ki jo pripravljáš v Umetniškem paviljonu?

VJERA: Avstrijski ekspresionizem je vse kaj
drugega kot bluzenje. In prosim te, nehaj bit
tako strašno samovšečna, to je tako nezrelo.

TEA: Če ni bluzenje, potem je pa degeneriran.

VJERA: Meni se to ne zdi niti malo smešno.

TEA: Čisto resna sem.

VJERA: Nisi, ne.

TEA: Jaz ne vidim problema v estetiki, ampak
v ideologiji, ki se skriva za njo. Za Schillerjem
in –

VJERA: Schielejem, Tea! Poskusi malo razmišljat,
okej? Vsaka ideologija najprej izpodbija
estetiko.

TEA: A veš, kaj je estetika brez ideološkega
pozicioniranja?

VJERA: Zakaj se jaz sploh –

TEA: Zibelka brezosebnega kozmopolitizma.

Vjera se zasmeje.

KARLO: Tea –

TEA: Tako se je smejala tudi babica, a veš to.

VJERA: A se ti spomniš babice?

TEA: Spomnim se, da se je smejala.

VJERA: Čemu pa?

TEA: Histerično se je smejala. Za to pa ni treba
povoda.

Tea odide.

VJERA: Evo, jaz tega enostavno nisem sposobna
shendlat.

KARLO: Daj no, pusti jo. Zihri se je tam v koga
zacopala.

VJERA: Briga me. Punce v njenih letih hodijo na
rejn partije, ona pa na strankarske sestanke.

Karlo se zasmeje.

VJERA: Resno, Karlo.

Tea se vrne, medtem se je z nečim ogrnila.

TEA: Katica sprašuje, na kateri mizi hočeš, da je
pijača.

VJERA (zavpije Katici): Katica, takoj bom!

TEA (se pokaže Karlu): Boljše?

KARLO: No, a vidiš, da se da. Hvala.

VJERA: Kje si pa ti pravzaprav bila zadnjih nekaj
noči?

TEA: V centrali, kje pa? Sprejemali smo ene
mlade ljudi v stranko –

VJERA (Karlu): A vidiš.

KARLO: Mlade ljudi, a daj no.

TEA: Ja, in potem je okrog polnoči prišel tudi –
KARLO: Saj jih imaš ti komaj dvajset. Koliko so pa
potem oni stari, devet?

Vjera se zasmeje.

TEA: Res duhovito, moram reč.

VJERA: Koliko še manjka do sedmih? Ob sedmih
pride natakcarica.

TEA: Ne manjka dosti. Malo prej je nekdo zvonil
pri vratih.

VJERA: Pa si –

TEA: Nobenega ni bilo. Ne vem. Mogoče kakšen
oboževalec očiju pošilja čestitke. Ali je bil pa
tisti mulc. (Karlu.) Zakaj me tako gledaš, oči?

VJERA: Kakšen oboževalec? A bi mi lahko kdo
pomagal pri tem naslanjaču?

*Tea se približa, Karlo stopi za njo, skupaj dvigneta
naslanjač.*

KARLO (Tei): Premišlujem o tem, kako ti gledaš
na naju.

TEA (Vjeri): Kam prestaviva fotelj?

VJERA: Pod okno.

Karlo in Tea odneseta naslanjač pod okno.

KARLO (Tei): Kot na ene pritlikave in
nepomembne živalce, ki jih je treba hraniti,
ampak samo toliko, da preživijo. Da ne
crknejo, dokler so še koristne. Ne smejo pa
bit svobodne, ampak zaprte v kletki, skupaj
s svojo nazadnjaško kramo, ki krvavi iz tisoč
ran. Treba je pokazati usmiljenje, obenem pa
na skrivaj sesat to umazano kri, ki je mogoče
res umazana, ampak hrani tudi tebe, te
ohranja pri življenju ...

VJERA: Karlo –

KARLO (Tei): ... ampak to je kompromis, na
katerega si, glej no glej, ti mirno pristala,
ker je konec koncev precej lažje bit
samovšečen, kakor pravi tvoja mama, kot
pa samozadosten. Za bit samozadosten
je vseeno treba vložiti malo več napora
kot pa za to primitivno opletanje s simboli
in za to polpisano otročje pretvarjanje
Heideggerjeve ideje o tubiti v nesmiseln in
smešen koncept domoljubne skupnosti. Ker
je vsem tem kupom tvojega sranja silno težko
dat kakršno koli vsaj približno legitimnost.

(Jo oponaša.) Itak, a ne?

*Tea brez besed spusti svoj del naslanjača in
odide.*

KARLO: Kaj?

Vjera gleda Karla.

KARLO: A nisi ti hotela, da ji kaj –

VJERA: Ja, kaj! Ampak tole je bilo popolnoma nepotrebno in surovo. In ti to dobro veš.

Včasih si ... ne razumem, zakaj, kaj te je prijel? Zdaj se je zihr zaklenila v sekret in bruha. Saj vidiš, da je čisto –

KARLO: Rekla si mi, da je nehala s tem –

VJERA: Nisem mislila, da boš to naredil na tak način!

KATICA (*izza odra*): Gospa –
Trenutek.

VJERA: Povejte, tukaj sem.

KATICA (*izza odra*): Če se strinjate, bi ... jaz bi začela razpostavljat steklenice, to sem mislila. Ali počakava, da bo gospod odločil? Ker ne vem, a boste ponudili konjak ali ne? Zadnjič ste se odločili, da ne, ampak smo imeli manj pomembne goste.

VJERA: Zlata medalja rektorskega zbora si zasluži konjak. (*Oponaša oba.*) Itak, a ne?

Vjera odide, Karlo spusti in tla svoj del naslanjača.

11.

Bolnišnica. Marko sedi, Babica stoji poleg njega.

BABICA: Jaz sem mogoče res samo njegova babica. Ampak ti bom zdaj vseeno nekaj povedala.

12.

Karlo je sam. Še naprej stoji poleg naslanjača.

Pride Vjera. V roki ima nekakšen papir.

VJERA: Karlo ... Karlo, kaj je to? Nekakšno pismo.

Pred vrati je bilo. Na tvoje ime, brez znamke in naslova. A je zaradi tega kdo zvonil? In jaz sem ... ni bilo zalepljeno, pa sem ga ... Nekakšno pismo, ne razumem. Zate.

13.

Bolnišnica. Marko sedi, Babica stoji ob njem.

BABICA: Veliko boljše bi bilo, če si mi, ljudje, ne bi nič zapomnili. Vsaj jaz tako mislim. Čeprav mogoče si je pa vse tisto grdo treba zapomnit v vseh podrobnostih, ker to pomeni, da je nekje prostor tudi za tisto lepo. Ker spomin ni stvar naše zavestne odločitve. To je ena taka majhna naprava, polna še manjših kratkih stikov. Povzročiš en kratek stik in

pozabil boš mobilni ali pa ključ. Povzročiš drugega in pozabil boš, kdo si. Pri stvarih, ki so znane in se ponavljajo vsak dan, preprosto vključiš avtopilot. Eno je zavestna pozaba, drugo pa življenjska rutina. Tako se včasih ne moreš spomnit, kako si prišel z enega kraja na drugega. Veš, da si se odpravil. Veš, da si prispel. Ampak vmes? Nič. Vsaj jaz tako mislim. Zmeraj hujša utrujenost in vse večji napor te potiskajo globlje in globlje v rutino in v pozabljanje. To nima nobene zveze z ljubeznijo. Ali s skrbnostjo. Ali z odgovornostjo. To je samo prekinjena mehanika, računalniški program v nas, ki ga je zbrisala utrujenost, pa še ni bilo časa, da bi se zapisal na novo. Zato si ga pustil v avtu. Naj ljudje govorijo kar koli, preprosto zaspal je v svojem stolčku, za trenutek je utihnil in izginil iz tvojega nameščenega programa. In ti si stopil iz avta in ga zaklenil. Ko bi le lahko pozabljanje naredilo, da bi se na tak način izbrisale vse tiste nepotrebne stvari, ki jih kar naprej kot kakšne vreče vlečemo za sabo. Če bi zmogla, bi te zdajle objela. Tako pa molčim in te samo gledam. V tebi je ena silna toplota, ki privlači kakor sonce, ampak je tako globoko zakopana, da v bistvu ne dela drugega kot raztaplja tebe samega. Spreminja te v človeka, ki izginja. Razjeda te od znotraj in težko, da se bo to kdaj nehalo. Nekaj čudno sladkega je v lastnem izginjanju. Vsaj jaz tako mislim.

V tem trenutku se na vratih prikaže Ana. Oblečena je v uniformo varnostnice. Marko in babica dvigneta pogled. Ana plane nad Marka in začne divje udrihati po njem. On se ne brani. Ana ne odneha. Babica sedi na stolu in ju mirno gleda.

14.

Karlo in Vjera. Karlo vzame pismo.

KARLO: Daj, pokaži.

VJERA: Tole ... je nekdo napisal tebi.

Marko in Ana. Doma. Drug nasproti drugega za mizo. Molčita.

Karlo in Vjera.

KARLO: Zakaj si –

VJERA: Povedala sem ti, kuverta je bila odprta,

brez naslova, brez znamke ... a misliš, da ne bi smela?

KARLO: Ne, ne mislim, ampak –

VJERA: Ne vem, a je to kakšna neumna šala, ampak če ni, tiči za tem en določen namen, Karlo.

KARLO: Čakaj malo.

Karlo bere. Trenutek.

VJERA: Ta oseba ali pa osebe, mogoče jih je več, ne vem ... ta fant piše ... rad bi, da –

KARLO: Čakaj malo!

Ana vstane, odide v sobo, jemlje svoje obleke iz omare in jih meče na posteljo.

MARKO: Čakaj malo –

Ana nadaljuje s svojim početjem.

MARKO: Kaj delaš?

ANA: Saj vidiš.

MARKO: Vidim, ampak ne razumem.

ANA: Mhm.

MARKO: Dajva se še enkrat usest in –

ANA: Glej, če ti res še ni jasno. Poslušaj. Dosti imam tega, da o stvareh ne razmišljam dlje kot za eno uro naprej. Kar sem se by the way naučila od tebe. Ker sem mislila, da je to bog ve zakaj pametno. Ker si ti najbrž da pameten. Človek z diplomo. Ampak to očitno ni najboljši način za it skozi življenje. A se ti ne zdi?

MARKO: Ana –

ANA: In če ti slučajno še zmeraj ni jasno, pakiram.

MARKO: Vidim.

ANA: Se pravi, da le razumeš, pusti me!

MARKO: Daj, ustavi se malo.

ANA: Če ti pravim, da me –

MARKO: Dovolj mi, da ti, nisi mi pustila ... nisi me ... Prosim te, a lahko nehaš?

ANA: Ne morem!

Trenutek, nadaljuje s pakiranjem.

ANA: Ne morem, razumeš? Začela sem in zdaj ne morem nehat. Nekaj v meni se je sprožilo in to niso moje roke, vse te stvari zлага en jebeni stroj.

MARKO: Ana –

ANA: Jaz sem ... do danes sem res mislila, da bo enkrat boljše. Res sem upala, Marko. Lej, celo še v bolnici, ko so naju končno spustili k njemu. Ko sem dojela, da bo z njim vse v redu. Lej, mislila sem, da bomo šli domov, da se bom pomirila, prišla k sebi in potem zbrala moč in te vprašala, kaj se je zgodilo –

MARKO: No, daj, vprašaj me –

ANA: ... ampak zdaj bi samo rada pobegnila čim prej in čim dlje.

MARKO: Najprej me vprašaj, zakaj me ne vprašaš, kaj se je –

ANA: Spizdi stran.

MARKO: Ana –

ANA: Me sploh ne briga!

Karlo in Vjera.

VJERA: A te sploh ne briga?

KARLO: Nehaj obračat moje besede. Nisem tega rekel. Samo mislim, da zdajle ni čas, a bi lahko pozneje o tem? Ti se niti še oblekla nisi, gostje pa –

VJERA: Vem, da prihajajo gostje, Karlo! Ves ta božji folk prihaja občudovat tebe in tvoj veliki uspeh, prihajajo, da se bojo dotaknili te zlate medalje, že ves teden govoriva samo o tem –

KARLO: No, pa sva spet –

VJERA: Prihajajo, kar naj pridejo, samo jaz ne razumem te tvoje reakcije.

KARLO: Kaj pa naj bi –

VJERA: Kaj, ne vem, kaj. Če bi jaz dobila kaj takega, če bi meni kdo kaj takega napisal, jaz bi –

KARLO: No, prav zanima me, kaj bi ti naredila, no, da slišim.

VJERA: Ti misliš, da je to navadna bedarija in s tem je zate stvar končana.

KARLO: Vjera, za božjo voljo, prosim te.

Marko in Ana.

MARKO: Prosim te.

ANA: Odjebi –

Karlo in Vjera.

VJERA: Lahko da je bedarija, ampak je tudi grozno. Grozna bedarija! Kako da tega ne vidiš? Nekdo, ki te očitno pozna, ki ve, kje stanuješ, kje stanujemo –

KARLO: ... nam je tole pustil pred vrati. Ja. Vem.

VJERA: ... ker tudi jaz stanujem tukaj, Karlo.

KARLO: Prosim te, ne vsega naenkrat.

VJERA: Ne vsega naenkrat. V redu, prav. Kaj naj po tvojem najprej?

KARLO: Najprej bova izpeljala to večerjo, potem pa –

VJERA: To je treba prijavit.

KARLO: Prosim te.

VJERA: Ne, resno. To je treba prijaviti. Ta človek je mogoče še zmeraj –

KARLO: Daj, umiri se. Okej. Si se umirila? A ti veš, koliko otrok se je zvrstilo na teh mojih znanstvenih taborih? Raznoraznih otrok. In potem še vsi študenti, ki sem jim predaval na fakulteti. Leto za letom. Pa ljudje iz prakse. Zdaj pa še ta nagrada. A nisi pomislila, da gre mogoče za nekoga, ki je, ne vem –

VJERA: Zavisten, seveda vem.

KARLO: Ali pa jezen, prizadet –

VJERA: Dobro no, zakaj se pogovarjaš z mano, kot da sem debil?

KARLO: Skušam te pomirit.

VJERA: Nisem prepričana, da ti uspeva.

KARLO: In potem je najlažje pisarit taka pisma.

VJERA: Pisma?

Trenutek.

VJERA: A jih je bilo več? Več pisem? In ti mi tega nisi povedal?

KARLO: Nisem hotel, da –

Vjera mu vzame pismo iz rok.

VJERA: Daj mi ga malo. Poglej, čakaj –

KARLO: Vjera –

VJERA (*bere*): Pomagal sem vam, da vam je bilo lepo. Vi temu rečete izginjanje. (*Karlu.*) Kaj je to, a ti razumeš, da to ni normalno?

Marko in Ana.

MARKO: Jasno, da ni, Ana.

ANA: Kako, pizda, naj si to razlagam? Ustavil si se, stopil si iz avta, pustil si ga na soncu, poldne je bilo, enostavno si parkiral, zaloputnil vrata, njega pa pustil tam. Pri plus štiridesetih. V stolčku. Ki je bil na sovoznikovem sedežu. Stopil si iz avta, pustil si ga v stolčku in avto zaklenil. In šel študirat v knjižnico. Šel si študirat v jebeno knjižnico, preklet idiot –

MARKO: In kaj zdaj hočeš, da rečem?

ANA: Kar zdaj hočem, je, da zgineš, pa da te nikoli več ne vidim. Nič drugega, samo to.

Marko za trenutek obstane, potem pa začne iz omare vleči svoja oblačila.

Karlo in Vjera.

VJERA: Poslušaj še malo. Kaj pa tole. (*Bere.*)

A je to zaradi srajce? Sami ste mi rekli, naj jo raztrgam. Da vam je tako všeč. (*Pogleda Karla.*) Kaj to pomeni: da vam je tako všeč?

KARLO: Madona santa, Vjera, kako naj to vem!

Blage veze nimam, kaj to pomeni.

VJERA: Ampak to so ene stvari, ki – kako ta oseba ve za tvojo srajco, a je to ta srajca, ki si jo –

KARLO: Ne vem. Ne vem, katera srajca je to, kako naj vem, katera je –

VJERA: Koliko je pa pravzaprav bilo teh pisem?

KARLO: Ene par. Tri, štiri –

VJERA: Kristus, pa kje ti živiš? Dobivaš ena anonimna pisma, ti ljudje od tebe zahtevajo denar, ti pa ... a je tebi jasno, da se te to še kako tiče. Tako si pameten, po drugi strani pa ne razumeš popolnoma nič. A ti res ne veš, v kakšnih časih živimo?

KARLO (*negotovo*): Seveda vem –

VJERA: Tvoje kolege na fakulteti kar švic oblije, če se jim slučajno zgodi, da kdaj na predavanju povzdignejo glas ali pa se za hip znajdejo zaprti v kabinetu s kakšnim študentom, takoj komisije, odvetniki pa vse to, ti pa ... Poslušaj, to se te še kako tiče. Pa še z otroki delaš. Nagrado si dobil za svoje pedagoško delo z otroki, madona!

KARLO: Ne tako na glas –

VJERA: Ne moreš zdaj samo tiščat glave v pesek in se delat, da ti noben ni pisal –

KARLO: Vjera –

VJERA: ... da ti noben ne piše. In to z nekim določenim namenom, Karlo. Ne moreš se delat, da se to ne dogaja. Ljudje danes takoj pograbijo take stvari, to je tema številka ena, za to gre.

Marko in Ana.

MARKO: A veš, za kaj gre? A veš, za kaj? Za to, da bi ta hip najrajši videl, da me ne bi bilo.

Karlo in Vjera.

KARLO: Prav imaš.

VJERA: Karlo, tole je resno.

Marko in Ana.

ANA: Ti se moraš it zdraviti, človek. A misliš, da je to vse skupaj samo zajebancija? Jaz sem ga danes skoraj izgubila, najin sin je skoraj umrl, šlo je za minute, debil, za sekunde, ti pa –

MARKO: A misliš, da jaz tega ne vem? Kaj naj naredim? Kaj delava? Ne vem, lej, greva se igro, komu bo prej ratalo pobegniti.

ANA: Ma, jebi se, človek.

MARKO: Ana, poglej me –

ANA: Vem, kako zgledaš, idiot!

MARKO: Prosim te!

ANA: Ne, resno, a ti to govoriš meni? Komu bo prej ratalo pobegniti? Ne morem verjet, ma, jaz res ne vem. Človek, saj tebe sploh ni. Vlačiš se po tem stanovanju, spiš v postelji zraven mene, ješ z mano za mizo, ampak te ni, nikoli te ni. Nisi samo odsoten, sploh ne obstajaš, Marko. Odkar se je rodil ... ma. Izbrala sva mu ime, ti pa še kar govoriš, da tudi to ni pravo, kot da ne bi hotel, da je tukaj, kot da bi hotel, da tudi njega ne bi bilo, pa dobro, kaj je s tabo? Midva nisva v stanju niti, da bi temu bitju dala ime, in vse to zaradi tebe, kreten idiotski. Kaj bi ti sploh rad, a bi rad, da ga ne bi bilo?

MARKO: Ne, ne –

ANA: Kaj pa potem sploh hočeš?

MARKO: Rad bi, da mene ne bi bilo, Ana! Rad bi, da mene ne bi bilo!

Trenutek.

ANA: Ampak si. Tukaj si. Z vsem tem svojim sranjem. Veš kaj, jebi se! In ostal boš sam.

Ana se spet loti pakiranja.

ANA: Spakirala bom zase in za njega in adijo.

Mama bi mi morala pustit, da te ubijem, pizda, in ubila bi te tam kot nič.

MARKO: Morala bi me. Zakaj me ne ubiješ?

Ana pakira naprej. Marko stopi do njene uniforme, vzame pištolo in si jo prisloni na glavo.

MARKO: Evo.

ANA: Ti res nisi gladek.

MARKO: To je kletka, razumeš. Ti nič ne razumeš.

To je kletka, Ana. To, da je za tem blokom travnik, da je za njim gozd in da iz njega vodi pot, ki se priključi na drugo pot in tako naprej vse do središča mesta, to je čista pizdarija. Noben od nas v bistvu nima kam.

Karlo in Vjera.

VJERA: Kam pa zdaj greš?

KARLO: Nekdo zvonil.

Marko in Ana. Marko povesi pištolo.

MARKO: Nekdo me kliče.

Marko in Karlo odideta. Ana in Vjera ostaneta sami. Vjera je vidno vznemirjena. Ana sede na posteljo in zajoka.

15.

Tea s kozarcem pijače. Ob njej stoji Alisa v natakarski uniformi.

TEA: Eno poletje me je oči vzel s sabo. Edina punca sem bila tam. Ampak zdaj mi je jasno, zdaj šele razumem, da sem takrat gledala na stvari nezavedno indoktrinirana s feministično filozofijo in ideologijo spolov Judith Butler. Spomnim se, da je bilo ves čas vroče, da so fantje spali v šotorih, oči pa v brunarici, v njej sta bili dve postelji. Z druge postelje je zmetal svoje stvari, papirje in dokumente in mi naredil prostor. Spomnim se eksperimentalnega območja, tako so mu rekli. Velika četverokotna parcela, z žično ograjo kroginkrog in z bazenom, v katerem se je nabirala zemlja, ki jo je izprala erozija. Točno v sredini je bil postavljen dežemer, bili so pa tudi še eni drugi instrumenti, ampak si nisem zapomnila, kako se jim je reklo. Spomnim se, kako so se fantje smejali, pa baterijskih svetilk za tankim šotorskim platnom. Vonja po šalši iz domačih paradižnikov, ki jo je kuharica kuhala v velikem kotlu, pa kako smo se v gozdu šli loviti. Oči je na tabor pogosto sprejemal otroke, ki so imeli kakšen hendikep, takih je bilo največ. Oči temu reče postopek vključevanja, jaz sem pa tisto poletje imela občutek, da sem se znašla v koloniji majhnih gobavcev, človeških primerkov, ki niso reprezentativni in jih je treba strpat v rezervat in jim pustiti, da se tam malo igrajo življenje. Spomnim se, kako sem enkrat slučajno naletela na očija, ko je tolažil enega fantka, ki si je potolkel koleno. Fantek je skozi solze sam sebi govoril, da bo do prihodnjega dne že dobro. Oči mu je pa rekel, da ne bo, ker da čas zaceli vse rane samo, če medtem s tem časom kaj naredimo. Takrat nisem vedela, kaj to pomeni, zdaj pa vem, da meni oči nikdar ni rekel česa tako lepega. Spomnim se, da sem zaradi tega jokala, to je pa tudi vse, česar se spomnim.

ALISA: A to bo velika zabava?

TEA: Največja.

ALISA: Lepo.

TEA: Ko moški pridejo v določena leta, se na psihični stres odzivajo različno. Očijev oči se je z njim spopadal tako, da je v svoji

majhni delavnici na Ilici za NDH šival ustaške uniforme. Moj oči pa si okrog vratu obeša medalje za zasluge v znanosti.

Alisa jo zmedeno pogleda. Pride Karlo.

KARLO: Ste prišli, krasno.

TEA: Jaz sem Melisi že vse razložila.

ALISA: Alisi.

Karlo vzame Tei kozarec iz rok.

KARLO: Tea. Pejt do mame, prosim. (*Trenutek.*)

Prosim.

Tea ga gleda, potem pa le gre.

KARLO: Gospa bo vsak čas gotova, potem vam bo pa –

ALISA: Vaša hči mi je že vse pokazala.

Karlo jo pogleda.

ALISA: Videla sem že, kje so hladilniki, predjed je v shrambi, mize so za katering, ki bo tukaj čez deset minut, razen tiste mize, na kateri je vino. Penino pa delim s pladnja, ob prihodu. Bo tako v redu?

Karlo rahlo izgubljeno prikima.

ALISA: Samo še nekaj, če dovolite –

KARLO: Povejte.

ALISA: Oprostite, ampak moram vam reč. Ni v nobeni zvezi s tem tukaj. Veste ... moj sin je bil pri vas. Pred tremi leti, na taboru. Tisto leto je bilo zelo vznemirljivo za vse te vaše raziskave, veliko je bilo dežja. Tako mi je on pripovedoval. Veliko se je nabralo, tega, no –

KARLO: A ... mislite erozijskega nanosa.

ALISA: To, ja. Sigurno se spomnite mojega fanta, gotovo se ga spomnite, Petar mu je ime, takrat je bil star enajst in je nosil začasno opornico za nogo –

Pride Vjera, svečano oblečena.

KARLO: Seveda, ja ... se opravičujem, moja žena.

ALISA: ... pravzaprav jo ima še vedno.

VJERA (*Alisi*): Ste pa zelo točni.

ALISA: Trudim se.

VJERA: Greva, pokazala vam bom kuhinjo, Katica je že tam.

KARLO: Tea je že vse pokazala gospe –

ALISA: Alisi. Ravno pripovedujem, kako je bil moj sin pri gospodu profesorju na poletnem taboru.

VJERA: A res?

ALISA: Čudovito se je imel, teh deset dni. Res, res. Prekrasna narava je tam, da o ekipi sploh ne govorim, in kako so se nadvljali ti mulci,

domov je prišel ves zagorel, nekaj so se pa tudi naučili, seveda –

VJERA: Seveda.

ALISA: Tudi profesor pravi, da se ga spomni – KARLO: Kako da ne, kako da ne.

ALISA: Petar mi je pravil, da vam je bil prav on še posebej pri srcu.

Karlo in Vjera onemita. Trenutek.

ALISA: Mislim, da ste bili še posebej pozorni do njega, zaradi te njegove nogice in vsega. Profesor ga ni pustil spat v šotoru in ga je vzel k sebi v brunarico, na normalno posteljo, da mu je bilo s protezo lažje.

VJERA: Res lepo.

ALISA: Ja, res.

VJERA: Kako je pa zdaj z njim, je v redu?

ALISA: V redu je, ja, v osmi razred hodi, ampak saj veste, kako je z otroki, kar naprej so v nekih fazah, ampak to so ta leta, v redu je, v redu, saj kaj vse smo pa mi počeli, koliko lumparij smo ušpičili našim staršem –

KATICA (*izza odra*): Gospa, a je prišla tista natakrica ali kako?

ALISA: Oprostite, zdaj vas pa že zadržujem.

VJERA: Ne, ne. Pridite z mano v kuhinjo.

KARLO: Pa pozdravite sina.

ALISA: Seveda bom, takoj ko pridem domov.

16.

Marko in Ana.

MARKO: Klicali so s policije. Lahko prevzameva avto.

Trenutek.

MARKO: Pravijo, da ... preiskava je končana, pravijo, da so izločili vse dokaze –

ANA: Kakšne dokaze?

Marko skomigne z rameni.

MARKO: Najbrž mojo knjigo o inženirski geologiji, ne vem.

Ani se ne zdi smešno.

MARKO: Razbili so šipo, da so lahko prišli noter. Plačal jo bom pa jaz.

ANA: Patetičen si za popizdit. Pa tisto prej s pištolo, kaj si pa mislil? Dobro veš, da doma zmeraj vzamem ven naboje.

MARKO: Hotel sem –

ANA: To ni igra in midva nisva, ne vem, avatarja.

Ampak ti pa, kot da si še zmeraj star šest.

MARKO: Deset. Še zmeraj sem star deset.

Ana vstane.

ANA: Telefonirala sem v bolnico. Ne dobiva več infuzije, zaspal je.

MARKO: Ampak a so rekli, da je vse v redu. A je vse v redu?

Ana ga gleda.

MARKO: Resno, Ana. Jaz ... ne vem, kaj –

ANA: Kot da mi to kaj pomaga.

Trenutek.

ANA: Z Jankom bom pri mami.

Trenutek.

MARKO: A tako mu je torej ime.

ANA: Ja. Janko.

MARKO: Od kdaj pa to?

ANA: Od zdaj.

MARKO: Všeč mi je to ime. Janko.

Ana vstane.

MARKO: Ana –

ANA: Veš ... ljudje odhajajo, to je dejstvo. Nekaj jih žene, nemogoče jih je zadržat, eni si obujejo sandale, ne vzamejo niti vode in grejo v hribe. Ali pa preprosto odplavajo tik pred nevihto, nekaj jih žene, to ni nepredvidnost, nekaj jih žene. Jaz pa nisem taka, Marko. Jaz odhajam tako, da se zavedam vsakega koraka. In vsak svoj korak razumem. Jaz odhajam tako.

Marko molči. Ana odide.

17.

Karlo. Glasna glasba. Hrup. Pride Vjera.

VJERA: Karlo ... pa dobro, kje si ti? Pred vrati so eni ljudje, starša s sinom. Pravita, da sta ga pripeljala, da se bo opravičil, on je to pisal. Eni fantje so ga nagovorili, mama ga je zalotila s pismom, pred vrati so.

KARLO: Zdaj so pred vrati?

VJERA: Pa to ti govorim, mali bi se rad opravičil, res bedasta šala, skrajno neumestno, ampak ti moraš zdaj ostati miren, ti samo lepo sprejmi opravičilo, to so pač otroci, itak mu je zelo žal zaradi vsega skupaj ... dobro, a misliš že enkrat prit al ne?

Karlo se negotovo približa Vjeri, ona ga prime za roko, on jo sprejme. Vse glasnejša glasba.

Karlo in Vjera skupaj odideta.

DRUGI DEL: KORENINE

Marko. Moker je. V rokah drži kovček. Prisloni ga ob steno. Gleda ga.

MARKO: Tako to zgleda, ko v sobi vse svoje stvari prislonim ob steno. Ni jih veliko. Človek, ki nima veliko stvari, najbrž ni dober človek. Najbrž je len, nič ne ostane z njim, nič se ga ne oprime, vsi mu obračajo hrbet, bežijo od njega, in to že ne more bit zato, ker je dober, tako se ne dela z dobrimi ljudmi, ti imajo veliko stvari in imajo vsako od njih radi. Jaz imam pa iz dneva v dan manj stvari. Ampak tisto, kar pa imam, zmeraj nosim s sabo.

Marko sname zunanji del polževega vsadka, drži ga na dlani.

MARKO: Kot otrok sem z morskega dna prinesel petrovo uho, školjko, takole sem jo držal v roki, še vedno je imela v sebi malo peska in morja. Če zdaj čudno govorim, je to zato, ker je brez tele stvarce zame tako, kot da bi bil pod vodo. Ničesar ne slišim. Ampak bit pod vodo, to je dobro. Ni zvokov, ni motenj, ni ljudi, tudi mene ni.

Marko vstavi polžev vsadek nazaj na svoje mesto in pogleda Aliso.

Alisa in drevo. Alisa ga skuša posaditi.

ALISA (Marku): Oprosti ... ti, ja ... samo malo ... a bi mi lahko pomagal pri temle, prosim ... zgleda, da ... nekaj sem se zaštrikala in zdaj ... Marko odkima.

ALISA: Ne? Okej ... mislim, ej! Čakaj malo! Kako to misliš, da ne?

Trenutek.

ALISA: A se ti tako mudi?

Marko odkima.

ALISA: Mislim, a je to zate res tak problem? A ti to resno? Eno minuto držati eno jebeno drevo. Okej, ne – ne jebeno – ker je sajenje drevesa duhovna stvar. Ampak mislim, če mene kdo prosi za nekaj tako enostavnega ... samo malo je treba podržati to drevo, da se ne bo nagnilo. Nič drugega. In konec koncev se tudi ne spodobi.

MARKO: Kaj?

ALISA: Ja, to, da se tako obnašaš.

MARKO: Nič ne veš o meni.

ALISA: Vem, da nočeš pomagat človeku v stiski.

MARKO: No, evo.

ALISA: Kaj »evo«?

MARKO: Zakaj me prosiš, naj ti pomagam, če to veš?

ALISA: Ja, madona. Daj primi že enkrat to usrano drevo, nikjer okrog ni žive duše. A ne vidiš?

Marko nejevoljno prime drevo.

ALISA: Hvala!

MARKO: Prosim.

ALISA: Dobro no, a je bilo res tako težko?

Alisa zgrabi lopato in začne saditi drevo.

ALISA: To res ni normalno, menda ti je jasno.

MARKO: Normalno?

ALISA: No, prav, običajno.

MARKO: Kaj to?

ALISA: Če te nekdo za nekaj prosi: ali se zlažeš, da nimaš časa, ali pa pomagaš.

MARKO: Mislil sem, da boš odnehala.

ALISA: A, ne, ni šans, zdaj ko sem se enkrat lotila. Posadila ga bom.

MARKO: Zakaj?

ALISA: A tebi se ne zdi, da je tukaj en tak neizkoriščen prostor, ena praznina, ki jo je treba zapolnit? Vsak dan se tukaj sprehajam s sinom in on mi to kar naprej govori. Kot da ta prazen kos zemlje čaka na svoje korenine. Mama, tukaj ti manjka kakšno drevo – pa še to nabijanje krivde, meni manjka drevo, kot da sem jaz odgovorna. Saj starši so itak zmeraj krivi. (*Skomigne z ramenji.*) Otroci.

MARKO: Samo tole imaš ti čisto premalo globoko, da bi se drevo prijelo.

ALISA: A res?

MARKO: Res.

ALISA: Ja, jebela cesta.

Trenutek. Marko vzame lopato.

MARKO: Evo, točno temu sem se hotel izogniti.

Alisa se nasmehne, zdaj ona drži drevo.

ALISA: Ah, daj no.

Marko koplje.

ALISA: Kot da imaš kakšne druge obveznosti.

Tukaj itak noben nič ne dela.

MARKO: A jaz ti zgledam kot nekdo, ki nič ne dela?

ALISA: Lej, tistale folija na avtu, s katero si zalepil razbito šipo, že kar konkretno stara je. Ti pa niti folije nisi zamenjal, kaj šele šipo.

MARKO: Ti si pa kot ena detektivka.

ALISA: Natakazica, pa saj ni neke posebne razlike.

A ti živiš kje tukaj? Mislim, do zdaj te še nisem videla.

MARKO: Večkrat pridem.

ALISA: Jaz sem konec poletja dobila službo v hotelu spodaj pri morju, ena punca je zelo na hitro dala odpoved. Prav mi pride tudi zaradi tamalega. Težave ima z nogo in mu plavanje zelo dobro dene.

Trenutek.

ALISA: Zakaj pa ti hodiš sem?

MARKO: Zato, ker me tukaj nobeden nič ne sprašuje.

Ona se zasmije.

ALISA: Jaz sem Alisa.

MARKO: Me veseli, Alisa.

Trenutek.

ALISA: Pa ti?

Marko in Fant na ekranu.

FANT NA EKRANU: Mogoče je boljše brez imen, kaj praviš? Mislim, jebe se mi, ampak vseeno boljše, brat moj.

Lastnica hiše pred svojim domom.

LASTNICA HIŠE: Ja, spomnim se teh fantkov.

Najprej se je zgodil požar, kar naenkrat, širil se je z vetrom, skoraj do hiš je prišel. Ena je celo zgorela, tam bolj na vzhodnem koncu. Tam, tam. Kakšno leto, mogoče dve za tem je pa potem prišel ta profesor s fakultete. Iz Zagreba. Pripeljal je svoje ljudi in so začeli postavljat kovinsko ograjo. Parceli so rekli: kad. Kad sem, pa kad tja. Fin gospod, ta profesor, na začetku je celo spal v eni od mojih sob, kar naprej me je prosil, da mu pečem miške. To mi ni bilo težko. Pokazala sem mu, kako se je ogenj širil in kje so prej rasli borovci. Potem so pa naslednje leto prišli še ti fantki, v glavnem so bili fantki, vsak s svojo kanglico in inštrumenti. Pravi srčki. Veliko jih je imelo razne težave. Malo zaostali, kaj vem. Pa eni z nogicami, eni z rokami, take stvari. In gluhi. Zato je to tako lepo. Tisti, ki so bili v redu, se jim niso posmehovali, ampak so jim pomagali. Vse so delali skupaj. In od takrat stalno prihajajo sem, vsako leto. Novi in novi. In jaz že ves čas vse to gledam. Prav od tukaj. Ta profesor, on je zaslužen za to.

Marko in Alisa.

ALISA: Brala sem, da je prav zdaj primeren čas za sajenje dreves. Jeseni.

MARKO: Odvisno od drevesa. Znana se mi zdiš.

ALISA: Tako učinkujem na ljudi.

Trenutek.

ALISA: Kako potem?

MARKO: Kaj?

ALISA: A sem kiksnila s temle?

MARKO: Nisi, to je smreka, zanjo je začetek jeseni v bistvu idealen. Pa tudi zaradi nagnjenosti terena je to drevo primerno.

ALISA: Čakaj malo, a ti hodiš tako malo okrog in sadiš drevesa?

MARKO: No, si imela srečo. Rabilo bo vodo, veliko vode.

ALISA: Pa saj danes že skoz dežuje.

Marko jo pogleda.

ALISA: Ampak očitno to ni zadosti, in ti to veš, zato ker sadiš drevesa.

MARKO: V tisti hiši tamle imam pri eni ženski najeto sobo, bova napeljala vodo od nje.

ALISA: A bi res to naredil zame?

MARKO: Za smreko.

ALISA: Seveda, za smreko. In zame. Ugani, s čim se ukvarjam.

MARKO: Delaš kot natakaraica.

ALISA: Vem, da sem ti to rekla. Da delam kot natakaraica. Na zasebnih dogodkih, v hotelih, restavracijah, bolnicah, kamor me pač pokličejo, ampak se ne ukvarjam s tem.

MARKO: S čim se pa ukvarjaš?

ALISA: Ugani. Vidim, da imaš dobro intuicijo.

MARKO: Kako to vidiš?

ALISA: Zato ker jo imam jaz tudi, zato vem.

A s čim se ukvarjam?

MARKO: V prostem času.

ALISA: No, ja. Končala sem matematiko, pravzaprav nimaš dobre intuicije.

MARKO: Očitno tudi ti ne.

Zasmejeta se.

ALISA: Očitno. Tudi jaz ne.

MARKO: Si res študirala matematiko?

ALISA: A bi rad teorem ali kakšen bolj konkreten dokaz? Okej. Po študiju sem se nameravala ukvarjat z dokazovanjem Kroneckerjevega izreka, ki govori o obstoju razširitve polja, v katerem ima ireducibilni polinom koren. Ti bi moral ljudem res več verjet, a veš to?

Marko molči.

ALISA: Oprosti, a sem jaz zdaj kaj –
Marko odkima.

Marko in Fant na ekranu.

MARKO: In kako naj ti jaz zdaj verjamem?

FANT NA EKRANU: Glej, brat moj, gladko se mi jebe, a mi ti verjameš ali mi ne, ti si se oglasil meni. Kako naj pa jaz verjamem tebi? In ja, mogoče bi bilo boljše, če se mi ne bi oglasil. Škoda živcev in časa.

Trenutek.

FANT NA EKRANU: Kaj?

MARKO: Ja, mogoče bi bilo res boljše.

FANT NA EKRANU: Ja, mogoče bi bilo boljše.

Trenutek.

FANT NA EKRANU: Ampak mogoče si se pa oglasil, zato da ti povem, da niso bile sanje, da vse to ni samo v tvoji glavi, da z leti stvari postajajo zmeraj bolj resnične, zmeraj močnejše, da se noben spomin ne more spremenit v nekaj čisto drugega ali pa izginit, pa če to še tako jebeno hočemo, razumeš? Jaz mislim, da si se zato oglasil, zdaj mi pa ti povej, brat moj. Mogoče ti je težko verjet, tudi meni je bilo, in mi je še zmeraj, v bistvu mi je zmeraj težje, ampak jebi ga, tako je.

MARKO: A si zato to napisal, ker ti je zmeraj težje?

FANT NA EKRANU: A tebi ni?

Marko molči.

FANT NA EKRANU: To je zato, ker bi rabil giljotino.

Tega v glavi se ne da predrugačit.

MARKO: Ne da se.

FANT NA EKRANU: Samo odrezat.

Marko in Lastnica hiše. Ženska mu je prinesla škarje.

LASTNICA HIŠE: Na, tukaj so škarje, ljuba duša.

MARKO: Za tisto drevo tamle. Če ga zdaj obreževa, bo boljše raslo.

Lastnica hiše se nasmehne.

MARKO: Kaj pa je?

LASTNICA HIŠE: Nič, nič. Že več let redno prihajate sem. Nikdar vas nisem vprašala, zakaj.

Marko molči.

LASTNICA HIŠE: Ne, ne, to res ni moja stvar.

Ampak tokrat vas prvič vidim z nekim drugim

živim bitjem. Drugače zmeraj tičite v sobi.
Vesela sem, da je tako. Vesela sem, da ste šli malo ven.

Trenutek.

LASTNICA HIŠE: Z drevesom pa le skrbno ravnajte. Drevo si zapomni.

MARKO: Kaj si zapomni?

Trenutek.

LASTNICA HIŠE: Kaj pa jaz vem, kaj si zapomni, tako mi je rekla ta čudakinja, ki ga je posadila.

Marko se nasmehne.

Marko in Alisa.

ALISA: Kaj je smešno?

MARKO: Nič, tudi jaz sem na faksu v bistvu imel rad polinome.

ALISA: Vsak ima kakšno majhno veselje.

MARKO: Zakaj se pa potem ne ukvarjaš z linearnimi kombinacijami zmnožkov –

ALISA: ... ampak kelnarim? Uf, težko vprašanje. Dobro je plačano, pa tudi rada sem med ljudmi. Samo to je škoda, da nisem preveč komunikativna in težko navezujem stike.

Marko se zasmehuje.

ALISA: Resno. Tebe sem ogovorila, ker imaš lep nasmeh.

MARKO: Nisem se smehljaj.

ALISA: Do zdaj ne. Ampak jaz imam zelo dobro intuicijo.

MARKO: Sem pozabil, oprost.

ALISA: Kaj si pa ti študiral, da se tako spoznaš?

MARKO: Geodezijo, zdaj pa –

ALISA: ... ne po svoji volji sadiš drevesa.

MARKO: Končujem doktorat.

ALISA: Opa, lepo. Iz –

MARKO: ... geologije. O načinih, kako erozija učinkuje na tla.

ALISA: Zato toliko veš o koreninah. In o tem kraju.

Trenutek. Marko se zamisli.

ALISA: Kaj?

MARKO: Deževati je začelo –

ALISA: Ne, nekaj drugega si hotel –

MARKO: Ah, ja. Bereš mi misli.

Alisa skomigne z rameni.

MARKO: A se ti ni zdelo, da tukaj manjka vegetacija? V bližini je tabor za otroke. Mali znanstveniki, raziskovalci. Ena brunarica in prostor za šotore, zmeraj na istem kraju.

Samo kvadratne parcele za raziskovanje se selijo po okolici.

ALISA: Ampak zakaj tukaj?

MARKO: A zakaj raziskujejo tukaj? Na tem kraju je bil enkrat že zdavnaj požar in vegetacija se ni vrnila. Ker je pa svet tukaj nagnjen, se lahko zelo dobro spremlja količino materiala, ki se sprošča. Ker ni korenin. Ko sem bil jaz še kot mulc na tem taboru, je bila prav tukaj prva parcela za raziskovanje. Rekli smo ji »požgana zemlja«.

Marko in Fant na ekranu.

MARKO: Iščem še koga, ki je izginil na požgani zemlji.

FANT NA EKRANU: Ja, ja, jaz sem ta, brat moj. Jaz sem to napisal. Samo to. Iščem še koga, ki je izginil na požgani zemlji. Nič drugega, samo to. Samo to. Vsake toliko jaz to objavim nekje na spletu, dam na Instagram, Facebook, X, pizde matrne, kot en tak signal iz preteklosti. Ali pa iz prihodnosti, ne vem. Kot en jebeni svetilnik, samo da ta ne oddaja svetlobe. Nemogoče se je orientirat, ni poti, ni izhoda, zakaj si se javil?

MARKO: A jaz sem prvi?

FANT NA EKRANU: Ja, ja. Noben drug, noben do zdaj, včasih sem že mislil, da je vse to faking brez haska, ampak sem ves cajt upal, da mogoče pa vseeno ni, potem si se pa ti javil. Javil si se. Ti veš, kaj je izginjanje in kje je požgana zemlja.

MARKO: Vem.

FANT NA EKRANU: Ti veš. Fak. Kdaj si bil tam?

MARKO: Pred dvajsetimi leti. Enajst sem bil star.

Trenutek.

FANT NA EKRANU: Pička mu materna –

Trenutek.

MARKO: Zdaj sem tam.

Trenutek.

MARKO: Hej, a si še tukaj?

FANT NA EKRANU: Čakaj ... zakaj ...

MARKO: Nekaj mi zmrzuje, mislim da –

FANT NA EKRANU: Ne serji, zakaj si tam? Obrni kamero, da vidim.

Marko mu pokaže.

FANT NA EKRANU: Fak, ti si še bolj bolan od mene. Jaz sem ...ah, kurc, starci so me poslali, glih sem se za silo pozdravil, dolgo sem bil

v bolnici, en jebeni rak, fasal sem ga v tretjem razredu osnovne. Levkemijo. In to naj bi bilo okrevanje. Jebeno okrevanje, ha, brat moj? Zaradi moje bolezni ni hotel, da spim v šotoru, na vlagi. Tako mi je rekel. Tretjo noč me je preselil v svojo brunarico. In zakaj si ti zdaj tam?

MARKO: Že leta prihajam. Ne vem. Tukaj sem. *Trenutek.*

FANT NA EKRANU: Kakšno pizdarijo imaš pa ti, kaj ti fali? Zakaj te je izbral?

Lastnica hiše.

LASTNICA HIŠE: Jaz mislim, da je to zaradi te njegove okvare. Otroci, ki so drugačni, marsikaj dajo skoz. Zato je tak bolj vase zaprt, brala sem o tem. Jaz veliko berem. Spoznala sem ga, ko je bil še fantek, tak drobčkan je bil. Prišel je prosit za vodo. Lase je imel take čisto kratke, tako da se je dobro videlo ta njegov aparat. Najprej ga nisem razumela, potem sem ga pa le. Malo se moramo potruditi za druge ljudi. Za zaostale pa sploh. Evo, spet ta dež, zmočil mi bo perilo. (*Odhiti.*) Marsikaj v življenju se da preživet.

Marko in Fant na ekranu.

FANT NA EKRANU: Jaz tega ne morem, brat moj, jaz tega ne morem, jaz tega ne morem –

Marko in Alisa. Dežuje, stojita pod nadstreškom. Gledata svojo smreko.

MARKO: Bil sem otrok s plakata. Dobesedno.

ALISA: Zadosti luškan si za to. Da sem direktna, ti je pa zdaj že jasno.

MARKO: In ne odnehaš, zato ti to pripovedujem.

ALISA: Pa si vseeno intuitiven, vedela sem.

Trenutek.

ALISA: No, in?

MARKO: Nismo imeli denarja. Zato sem do šestega leta nosil tisti starinski, navaden slušni aparat. Potem so pa organizirali eno veliko akcijo za polževe vsadke, mene so uporabili v spotu in na plakatih. In nič, rehabilitacija je bila grozno naporna, ampak se mi je pa potem ratalo vpisat v normalno šolo, samo eno leto pozneje sem šel.

ALISA: Poster-boy.

MARKO: Hotel sem –

ALISA: Kaj?

MARKO: Ne vem. Dokazat, da je to del mene, pa tudi, da sem nekaj več kot samo to. Najbrž je bilo tako.

Marko si sname polžev vsadek iz ušesa in ga drži na dlani.

MARKO: Evo, zdajle ne slišim čisto nič, kot da sem pod vodo. Rečem mu petrovo uho.

ALISA: Petrovo uho.

Marko si polžev vsadek vstavi nazaj.

ALISA: Rekla sem –

MARKO: Znam brat z ustnic.

Alisa se nasmehne.

ALISA: Moj sin svoji opornici reče Flash Thompson. Še riše jo in se podpisuje s Flash Thompson. To je en tak super junak, iz Spidermana. Ki je obe nogi izgubil v Iraku, ampak je potem dobil ene take posebne, čarovne moči, jaz se ne spoznam kaj dosti na to.

MARKO: Tudi meni je bilo lažje mislit, da gre za čarovnijo.

ALISA: Saj tudi je.

Trenutek.

ALISA: Nečesa ti še nisem povedala.

Trenutek.

ALISA: Jaz vem za ta tabor. Tudi moj sin je bil tam. Spoznala sem tudi profesorja, zelo prijeten človek. Stregla sem gostom na eni njegovi zabavi. Ogromno povabljenih, nagarala sem se, da ni bilo res. Kaj?

MARKO: Nič, poslušam.

ALISA: Zato sem se tudi odločila za to službo tukaj v hotelu, hotela sem ... ne vem. Nekaj ni čisto ... ne vem, mogoče sem samo trapasta, mogoče bi ga preveč rada pred vsem obvarovala, potem pa zganjam paniko ob vsaki najmanjši spremembi pri njem, ampak a veš, če čutiš, da nekaj ni ... šele ko sem prišla sem, sem si to razjasnila.

MARKO: Pa je on kaj rekel?

ALISA: Kdo, moj tamali?

Marko prikima.

ALISA: Rekel mi je, da so se kar naprej igrali izginjanje.

Marko in Fant na ekranu.

FANT NA EKRANU: Ma, to je vse igra, ena velika igra, brat moj.

Lastnica hiše.

LASTNICA HIŠE: Joj, tako rada sem gledala, kako se ti otroci igrajo v gozdu, tekajo naokrog, tako rada sem jih gledala.

Marko in Fant na ekranu.

FANT NA EKRANU: Rad bi, da me gledaš.

MARKO: Saj te gledam.

FANT NA EKRANU: Ne. Da me zares gledaš, brat moj. Kakšno vreme je pri tebi?

MARKO: Ne razumem, kakšno vreme?

FANT NA EKRANU: Vreme! Moram nekaj spit, počakaj –

Fant na ekranu iz jakne potegne steklenico, pije.

FANT NA EKRANU: Sprašujem, kakšno vreme imate tam, v Zagrebu je vesoljni potop!

MARKO: Dosti piješ.

FANT NA EKRANU: Ne, ti dosti piješ. Vesoljni potop, brat moj. Itak pa to ni važno.

MARKO: Kaj pa je važno?

FANT NA EKRANU: Nič, glih to ti govorim.

Nič ni važno! Podnebje gre v kurac, severni medvedi cepajo z ledenih plošč, vročina narašča, pa vse te pizdarije, ampak vse to sploh ni važno. Važno je, da se ta naš svet, točno ta, v katerem mi živimo, iz enega faking razloga zelo težko prilagaja vsem tem spremembam, a štekaš? Stvar je v tem, da ni važno, kaj se dogaja, ampak koliko so tebi te spremembe kul. Če se ne prilagodiš, te ni.

MARKO: In kako si se ti prilagodil?

FANT NA EKRANU: Saj vidiš.

MARKO: Kje sploh si?

FANT NA EKRANU: Na vrhu sveta, brat moj.

Končno sem splezal na vrh sveta –

MARKO: Hej, počakaj malo –

FANT NA EKRANU: ... in vesel sem, da si z mano, da nisem sam. Fak, kako ščije.

MARKO: Na eni strehi si ali kaj?

FANT NA EKRANU: Na vrhu nebotičnika.

MARKO: Daj, pejt ti nazaj domov –

FANT NA EKRANU: Na vrhu sveta, zato tukaj še močneje pada.

MARKO: Hej, a slišiš ... umakni se s strehe.

Marko in Alisa. Dež je ponehal.

ALISA: Tale streha nama je prišla prav.

MARKO: Res.

ALISA: In moja izmena v hotelu se bo vsak čas začela.

MARKO: Zgledaš –

ALISA: A dobro?

MARKO: Kot da nisi resnična.

ALISA: Mogoče pa nisem. Tebi pa hvala.

MARKO: Za kaj?

ALISA: Zaradi drevesa. Prepričana sem, da si drevesa zapomnijo. In rada bi, da bi si to drevo zapomnilo nekaj lepega.

Marko se nasmehe.

MARKO: Pozdravi tamalega. In pazi na njega.

ALISA: Ma, veš kaj, res nočem bit ena tistih mam, ki nonstop trepetajo, paničarijo in so ne znajo sprostiti. Sama ga vzgajam, pa tudi ni se še do konca pozdravil. Lahko bi ga zadušila, tako ga imam rada. Čeprav si ga želim samo imet rada, a se to sliši trapasto?

Marko in Fant na ekranu.

FANT NA EKRANU: Ne, ni trapasto, brat moj. Jaz sem nekaj let popravljaj klime, zato ti vse to govorim, to je dober biznis, in jasno da imaš potem zraven tudi servis pa vse. A ti popravljaš klime?

MARKO: Ne, jaz ne popravljam –

FANT NA EKRANU: To je fantastičen biznis, moraš popravljat klime.

MARKO: Okej, imaš prav, bom –

FANT NA EKRANU: Jasno, da imam prav.

MARKO: Samo umakni se s tega roba, res bom ... prosim te –

FANT NA EKRANU: A veš, kako jaz vem, da je to biznis zate? To vem zato, ker sem na vrhu sveta. In na vrhu sveta si tako blizu Boga kot nikjer drugje. Ej! A naj ga kaj vprašam, a hočeš, da ga kaj vprašam zate, brat moj? Zato ker si tukaj in ker zato nisem sam, in to je vse, kar rabim, res je –

MARKO: Nisi sam, definitivno! Zato sem se ti pa tudi javil, zato da –

FANT NA EKRANU: Meni nič ne odgovori. Kaj bi rad, da ga vprašam?

MARKO: Kdo, počakaj ... daj povej mi, kako ti je ime.

FANT NA EKRANU: A me slišiš? Kaj naj ga vprašam?

MARKO: Ja ... ja, vprašaj ga –

FANT NA EKRANU: Ti si z mano, brat moj. Tega noben drug ne bi razumel.

MARKO: Jaz razumem! In vem, da ni vredno –
FANT NA EKRANU: Kurac ni vredno, kako da ni
vredno, samo poglej me, poglej, kaj je ratalo
iz mene, pizda, ni me, izginil sem!

MARKO: Povej mi naslov, kje si –

FANT NA EKRANU: Danes ne sprejemam obiskov.

MARKO: Stoj, prosim te!

FANT NA EKRANU: Saj stojim. Zdiš se mi znan.

Tak, da ga imaš lahko rad. Ne z lahkoto,
ampak vseeno. Moker sem, drugače tudi jaz
boljše zgledam. Tudi jaz sem tak, da me imaš
lahko rad. Evo, stojim. Potem pa ne več.

Marko in Lastnica hiše.

LASTNICA HIŠE: Kako že gre tisto? Vse družine so
nesrečne in nobena ni srečna. Tako nekako,
a ne? Zato jaz književnosti ne maram preveč,
zmeraj ti na en način jemlje pogum. Treba se
je veselit, treba je živeti, treba je delati.

MARKO: Tudi to je književnost.

LASTNICA HIŠE: Aja? Meni se je pa tako dopadlo,
kako sem se to dobro spomnila.

Marko in Alisa.

MARKO: Saj se bova še videla.

Alisa odkima.

MARKO: A to veš, ker si intuitivna?

Alisa prikima. Poljubi Marka. Odide.

Marko in Fant na ekranu.

FANT NA EKRANU: Se vidiva.

TRETJI DEL: NA POŽGANI ZEMLJI

1.

Vjera. Sama.

VJERA: Odkar ste me zadnjič videli, je minilo
osemnajst let. Za mojega moža, zame in za
mojo hčer. V gledališču je to mogoče, med
odmorom mine osemnajst let. V življenju
je pa za take stvari vseeno potreben čas.
Pravzaprav je osemnajst let zadosti časa, da
novorojeni otrok doseže polnoletnost. Zadosti
časa je tudi, da človek medtem umre. No,
na primer jaz. Nisem več živa. Umrla sem na
današnji dan, točno pred enim letom. Karlo
je vztrajal, da na pogrebu izvajajo Schuberta.
Njegovo *Winterreise*. Karlova mama jo je rada
igrala na klavirju. Prav ta ženska, ki je stari
Židinki na podstrežje prinašala hrano, medtem
ko je njen mož v delavnici šival ustaške
uniforme. Dokler si živ, je vse v življenju samo
vprašanje prave mere. Zdaj to vem. In zato
sem vesela, da me ni več, ker je ta mera
dokončno izgubljena. Da ljudje ne jokajo zato,
ker so šibki, ampak zato, ker so bili predolgo
močni, ah, v to pa tudi ne verjamem več.
Še in še je načinov, s katerimi se skušamo
potolažiti, to je samo eden. Lep stavek brez
prave vsebine. Ampak to je, se opravičujem,
izključno moj problem.

2.

Marko in Ana. Na vratih stanovanja.

MARKO: Hej –

Trenutek.

MARKO: Hotel sem samo vprašati, kako je –

ANA: V redu. V redu je. Spi.

MARKO: Spi.

Trenutek.

ANA: Ti pa ne zgledaš v redu.

MARKO: Nisem v redu.

ANA: Glej, Marko –

Trenutek.

MARKO: Nisem v redu, Ana.

3.

Vjera. Še naprej sama.

VJERA: Ah, ja. Še nekaj sem vam pozabila
povedati: ljudje verjamejo, kar pač verjamejo.
Drugega enostavno nočejo slišati. Pri tem ne

moremo nič. Tako sem tudi jaz verjela, kar sem pač verjela, in potem sem umrla. Eni pravijo, da čas sploh ne obstaja, da je čas prevara, ki si jo je izmislil človek, ker se ne more ločit od oblike stvari. Ampak že mora tako bit. Ljudje, dokler živijo, so pač takšni, tudi jaz sem tako ravnala. Resnica je pa zmeraj samo ena, ne moreš se je otrest, potuje s tabo, celo potem, ko izgubi svojo zemeljsko obliko, se ti ugnezdi v dlan in ostaja edino, kar še imaš. Ja. Nič drugega tukaj ni moje, ampak to je dobro. Res. Ker jaz, kadar iščem kakšno izgubljeno stvar in potem po naključju najdem kakšno drugo, sem zmeraj oboje – in žalostna in srečna. (*Zagleda ptico ali nekaj njej podobnega.*) Glej, ptica –

4.

Šofer. Pride Katica.

KATICA: Gospod se ne počuti dobro, ampak mi moramo it zdaj k maši.

ŠOFER: Ne ... jaz –

KATICA: A vas je Tea poklicala? Najbrž je kaj zamešala, mi gremo zdaj k maši za gospo, a veste. Ampak gospod bo rabil vašo pomoč, pritisk ga daje in živci, res se ne počuti dobro.

ŠOFER: Gospa –

KATICA: Ampak zdajle ni časa.

ŠOFER: ... jaz nisem zdravnik.

KATICA: Kdo pa?

ŠOFER: Jaz sem šofer.

KATICA: Ja, lepo. Koga pa vozite?

ŠOFER: Vozim ... gospo Teo.

KATICA: Kje imate pa avto?

TEA (*izza odra*): Katica, a je oči zrihtan?

KATICA: Poslušajte, nekaj vam bom povedala.

Danes je povsem običajen dan. Samo da sem jaz v nasprotju z drugimi v tej hiši edina zmožna preračunat, kaj vse smo imeli in koliko nam je še preostalo. Tega drugega je manj, tako je to.

Šofer ne ve, kaj bi rekel. Pride Tea. Dvajset let starejša.

TEA (*Šoferju*): Kaj pa ti delaš tukaj?

Šofer pogleda Katico.

TEA: Katica, pomagajte očiju, da bo pohitel.

KATICA: Že grem, že grem.

Katica odide.

TEA: No ... kaj? Zdajle res ni primeren trenutek.

ŠOFER: Izdani smo, jebiga.

TEA: Kdo je izdan, pa o čem ti govoriš?

ŠOFER: V avtu ti prisluškujejo.

TEA: Meni, kdo?

ŠOFER: Kdo neki.

TEA: Bedarija –

ŠOFER: Z vrha je prišla direktiva.

TEA: Pa o čem ti to, kakšna direktiva z vrha?

ŠOFER: So že objavili.

TEA: V mojem avtu?

Trenutek.

ŠOFER: Poslušaj, zdajle sem zvedel, da je že sprožena preiskava, tako da bodi pripravljena –

TEA: Kdo je objavil, kaj so objavili?

ŠOFER: ... zato ker vejo za dovoljenje, pa da si pritiskala –

TEA: Kakšno faking dovoljenje, človek? A ti veš, koliko dovoljenj, dokumentov, nakazil in papirjev gre vsak dan skozi moje roke, in zdaj naj bi –

ŠOFER: ... za ta obrat za pridobivanje lesnega plina, madona, Tea. Dobro veš, o čem govorim. Tam na parceli, kjer ima tvoj foter tisti svoj raziskovalni tabor. Res ni treba, da se delaš neumno pred mano, muca. Saj sem jaz tem ljudem dostavljal denar. In to so vse slišali. S pomočjo prisluškovalne naprave, a ne.

Trenutek.

TEA: A meni, da so?

ŠOFER: Tebi, ja.

Trenutek.

ŠOFER: Muca –

TEA: A meni da so v avtu namestili prisluškovalno napravo? Ampak jaz sem ... a oni vejo, kdo sem jaz, a oni vejo, s kom imajo opravka, s kom se zabavajo, oni da meni prisluškujejo v avtu, pizda jim materna. In kaj so slišali, kaj naj bi pa slišali? Mogoče so slišali, da grem na roke investitorju, ja. Komu boš pa šel na roke, če ne investitorju, pizda, a imajo oni sploh kaj pojma, kako se danes posluje?

ŠOFER: Čakaj, kam zdaj greš –

TEA: Moram telefonirat, jebemti mater. (*Zavpije Katici.*) Katica, a sta že končno zrihtana?

KATICA (*izza odra*): Takoj ga bom –

TEA: Povejte mu, da moramo it to sekundo.

(*Šoferju.*) Vse sem dala od sebe, kri sem scala

za to stranko in za te nazadnjaške, slaboumne primitivce, jaz sem jih postavila na noge, jih pripeljala na oblast, od svojega osemnajstega leta se ukvarjam samo s tem, človek. Meni je zakon razpadel zaradi službe, samohranilka sem, moj otrok trpi, zato ker je njegova mama v visoki politiki. In vse to zato, ker ljubim Hrvaško, pizda materna. Vse sem jih naučila in dobro jih imam pogruntane. Oni pa očitno mene še ne poznajo dobro. Ker očitno nimajo pojma, kaj je tisto, kar je edino in zares ključno. Ali ti v življenju uspe uveljaviti svoja pravila ali pa do neskončnosti igraš po pravilih drugih, česar pa jaz nikoli nisem počela, a razumeš?

ŠOFER: Tea, muca, to je vse briljantno, ampak nečesa ne razumeš. Lahko, da bojo že danes – TEA: Kaj? Vdrli sem, navalili na vrata, prišli pome?

Kdo bo prišel pome, noben ne bo prišel po nobenega, dala jim bova kontro, razumeš?

ŠOFER: Okej, okej, muca –

TEA: Ni okej, nikamor ne bom šla, nikamor ne morem, moj oči propada, človek, jaz – *Karlo na vratih. Dvajset let starejši.*

KARLO: Kdo propada?

TEA (*Karlu*): Dobro, oči, a ti veš, koliko je ura?

KARLO: Na uro pa še poznam, hvala.

TEA: No, potem pa pogledaj, koliko je, prosim te, eno službeno zadevo imam, tako da moram – (*V mobilni telefon.*) Ja, jaz sem. V redu, ne, ne, bom jaz najprej ... zato ker je moja glava na tnalu, zato –

Tea odide. Karlo in Šofer ostaneta sama.

KARLO: Dober večer.

Pavza.

ŠOFER: Dober večer.

Pavza.

KARLO: Jaz sem ... oče.

Šofer ne ve, kaj bi rekel. Karlo odide. Tea se vrne, telefonira.

TEA (*v telefon*): ... počakaj, ne! Ti si jih spustil name kot stekle pse in zdaj se delaš, da nič od tega ni ... dobro, zakaj zdaj nočeš ... a tudi mojemu mobilcu prisluškujejo? ... a je to, pizda vam materna vsem skupaj –

Karlo se vrne.

TEA (*v telefon*): ... zato ker imam jaz klice arhivirane, vse klice, nisem jaz od včeraj, pa ne, da ste mislili, da bom oddrvela do

najbližjega mosta in vse svoje telefone zmetala v Savo, pa kaj je z vami? Jaz sem ... halo?

KARLO: Na vseh portalih si, Tea.

Tea ponovno kliče.

TEA: Ej, ne boš ti meni prekinjal –

ŠOFER (*Tei*): Rekel sem ti, da bojo objavili –

TEA (*Karlu*): A da sem res, oči? Na vseh portalih?

Pa mogoče veš, zakaj? Ti bom jaz povedala, zakaj. Zato ker sem slepo verjela v Domovino, zato! In zato, ker se je zdaj ta moja Domovina očitno odločila, da me bo za nagrado fino pofukala. Ampak nič naj te ne skrbi. In kot boga te prosim, ne surfaj, ampak se že enkrat zrihtaj za to mašo.

KARLO: Mene nič ne skrbi. Se pa informiram.

Tea pograbi mobilni telefon in odide. Karlo in Šofer ostaneta sama.

KARLO: Danes so vsi kar naprej na računalnikih, pa na tablicah, pa na telefonih. In temu potem rečejo: delo na sebi. Jaz pa pravim, da to ni delo na sebi, to je zasvojenost. Jaz sem vse življenje posvetil delu z otroki. V naravi, daleč stran, bogu za hrbtom. Res sem delal, vse svoje življenje. Za te otroke, za druge v skupnosti. Nikdar za sebe. Tako bi moralo bit v politiki.

ŠOFER: Prav imate.

Trenutek.

KARLO: A ste vi zdravnik?

5.

Alisa v restavraciji.

ALISA (*zakliče*): Ravioli s panceto in gobami, piščanec s pestom, kuhana zelenjava, deci rizlinga, kocka ledu, malo točeno.

6.

Marko in Ana. Restavracija.

MARKO: Kako je v službi?

ANA: Kot zmeraj.

MARKO: A si –

ANA: Sem, ja. Prevzela sem nočne.

MARKO: To ti bolj ustreza.

ANA: Ja.

MARKO: Rekla si, da boš. Zato sem vprašal. *Trenutek.*

ANA: Marko ... lej, jaz res ne vem, zakaj sem prišla.

MARKO: Hvala ti.

ANA: Ne, ne razumeš, da –

MARKO: Glej, vem, da je vse to, kar se zadnje čase –

ANA: ... da mi v bistvu sploh ni kaj posebej težko.

MARKO: ... sploh, odkar se je rodil tamali –

ANA: Tamali?

MARKO: Janko, sem mislil. Janko.

Trenutek.

ANA: Res je čudno, ampak niti tole mi ni pretirano stresno. Ta situacija. Ti in jaz. V tem je tudi problem. Najprej sem jokala, zdaj se pa enostavno ne razumem.

MARKO: Točno tako je tudi z mano.

ANA: Če naj bi zdaj to izpadlo duhovito –

MARKO: Ne, resno, zaželel sem si –

ANA: Me pa res zanima, kaj si si ti –

MARKO: ... da bi šla nekam, kjer sedijo tudi drugi ljudje, gledajo drug drugega, se mogoče nasmejejo kakšnim stvarjem, ki so se zgodile ali se pa še bojo zgodile, se malo pogovarjajo in potem povečerjajo.

Ana ne ve, kaj bi rekla.

ANA: Dobro, kaj je s tabo?

Trenutek.

ANA: A si bil v najinem stanovanju, odkar si prišel nazaj?

MARKO: Ja.

ANA: In si videl, da mojih stvari ni več tam.

MARKO: Ja.

ANA: In veš, da sem te zapustila?

MARKO: Ja.

Trenutek.

ANA: Jaz tebe nikoli nisem razumela.

Trenutek.

MARKO: Doktoriral sem.

ANA (*brez navdušenja*): Bravo. Kdaj?

MARKO: Danes zjutraj.

ANA: Če je to zdaj proslavljanje, nisem razpoložena za žuranje.

Približa se Alisa.

ALISA: Dober večer.

ANA: Večer –

Marko in Alisa se spogledata.

ALISA (*Marku*): Kadar gre zate, očitno ne morem ničesar predvidet.

ANA: Vidva se poznata?

ALISA: Čeprav sem drugače zelo intuitivna.

MARKO: To je Alisa.

ALISA: Z gospodom sva skupaj posadila drevo.

ANA: Seveda, ja.

ALISA: Ob vikendih prihajam v mesto pomagat, meni pa tudi prav pride.

Marko pokima, Ana je videti zmedena.

ALISA: Še nekajkrat sem ga zalila. Bosta naročila?

7.

Alisa v restavraciji.

ALISA (*zakliče*): Solata cezar, tortelini s špinačo, focaccia za eno osebo, voda z limono, veliko točeno, led posebej.

8.

Tea, sama. Kliče z enega mobitela. Nihče se ne oglasi. Kliče z drugega. Kliče s tretjega. Odvrže mobitele. Si briše oči. Pride Karlo.

KARLO: Jaz sem pripravljen –

TEA: Samo še sekundo, pa bom.

KARLO: Katica je vse pripravila za pogostitev po maši. Tudi miške je spekla. Jaz sem ji to naročil –

TEA: Oči –

KARLO: Tvoja mama jih je imela zelo rada, pa tudi jaz.

TEA: ... glih ministra imam na telefonu.

KARLO: Vidim, ja.

Karlo se usede zraven Tee. Ona mu nasloni glavo v naročje. Strta je.

TEA: A si misliš. Izvlekla sem ga iz tiste težke svinjarije. Iz Podravine. Noben drug, samo jaz. Pa poglej zdaj –

Karlo jo boža po laseh.

KARLO: A veš kaj?

Brez odgovora.

KARLO: Zmeraj sem bil mnenja, da tisti starši, ki nikoli ne naredijo nič narobe, pravzaprav ne naredijo tudi nič drugega. Edina predstava, ki jo imajo o tem, kako bit starš, je, da je treba hodit v službo in zagotoviti preživetje.

TEA: Vidva nikoli nista bila taka starša.

KARLO: Upam, da ne.

Trenutek.

KARLO: Pa tudi zdaj, ko ne delam več, razen tega, da pišem knjigo –

TEA: Ti ne boš nikoli nehal.

KARLO: Mislil sem, da bi drugo leto zaprl tabor.

TEA: A res?

KARLO: Malo sem že utrujen.

Tea ne odgovori.

KARLO: Tako ali tako imaš pa ti zdaj tam v načrtu to svojo tovarno –

TEA: Če zdaj sploh bo kaj iz tega.

KARLO: Zmeraj sem ti govoril, da se človek ne sme omejiti na to, kar se mu dogaja. To, da imaš stvari pod nadzorom –

TEA: ... je odvisno od tvoje reakcije na dogajanje.

KARLO: Tako je.

TEA: Vem, oči.

Trenutek.

KARLO: Tea, zakaj mu ne dovoliš, da bi prišel k meni?

TEA: Ne razumem.

KARLO: Zakaj mu ne pustiš, že vse odkar je babi umrla –

Tea se usede.

TEA: Oči, prosim –

KARLO: ... videl sem ga mogoče dvakrat –

TEA: ... danes res ni čas, da –

KARLO: Tea. Jaz sem vedel, da te bo to drago stalo.

TEA: Kaj to?

KARLO: To, kar imaš v sebi, ta ambicioznost, ta silna želja –

TEA: Daj no, lepo te prosim. Ambicioznost je bila prva stvar, ki sta mi jo –

KARLO: ... pa ti ljudje.

TEA: Oprosti, ti teh ljudi sploh ne poznaš.

KARLO: Ker sem se sam tako odločil. Da pa nimam nobenih stikov s tvojim sinom, svojim vnukom, za to se pa nisem sam odločil. Ampak si se ti.

TEA: Danes res nimam moči za tole.

KARLO: Kdaj jo boš pa imela?

Tei pozvoni mobilni.

TEA: Sploh pa morava it. V redu?

KARLO: Tvoja mama –

TEA: Prosim, ne omenjaj mi mame, sem ti že rekla. In ja, moral bi že končno enkrat zapret ta tabor. Že dolgo tako mislim, že od zmeraj.

KARLO: A tako misliš.

TEA: In ne glede na vse to sranje zdaj, ti prisežem, da bom privlekla bagerje na to tvojo parcelo in do temeljev razkopala vse, kar si –

KARLO: Dobro, pa kaj je s tabo?

TEA: Z mano? Kaj je z mano?

KARLO: Tvoja mama bi bila žalostna, če –

TEA: Nehaj že!

Trenutek.

TEA: Dosti je tega, mama je vse vedela, pa kaj je s tabo? Vedela je, ves čas je vse vedela. Ti si pa ... kaj je, kaj me tako gledaš, ti si pustil, da nas je vse to požrlo, in evo, zdaj sva, kjer sva, na tej tvoji požgani zemlji, uničeni, izčrpani do konca, midva sva, kjer sva. In kaj zdaj?

KARLO: Tea –

Trenutek. Tea odide.

9.

Marko in Ana, še zmeraj v restavraciji. Alisa jima streže. Med njima sedi Vjera.

VJERA: Ni prav veliko za povedat. Ko nas enkrat ni več, tudi slepomišenja z zamerami ni več. Pa kako lepo bi lahko pestovala svojo zamero do neskončnosti, ampak mi tukaj ni do tega. Škoda. Ne vem, kako je z drugimi, ampak ta brezčasni prostor nekako kvari moj značaj. Morala sem se sprijaznit, da tudi resnice ni več, in tudi njene interpretacije ne, vse je preprosto tako, kot je. Nič bolj prav, nič bolj narobe, ampak enostavno samo je. Sladko in ambivalentno ravnovesje večnosti. Tale ženska, na primer, ki pravkar streže jedi, je zagledala svojega sina na robu gozda, nedaleč od hotela. Prejšnji teden, v torek. Ko se mu je približala, je nepremično stal ob mrtvi živali. Ni vedela, da je polh, ampak to zdaj ni važno. Ko se je obrnil, je rekel samo: a sem ga jaz ubil? Ona mu je pa rekla: nisi, od kod ti ta misel, kaj ti je. In ga je močno stisnila k sebi, čeprav seveda ni zagotovo vedela.

Približa se Alisa.

ALISA: Še kaj?

Ana odkima. Marko naglo vstane in brez besed odide.

10.

Karlo. Marko.

KARLO: Jaz sem pa mislil, da je nekdo nekaj pozabil.

MARKO: Ničesar nisem pozabil.

KARLO: Niste, ne. Seveda niste, prvič ste tukaj.

Zvečer smo se malo podružili s prijatelji in, saj veste, zmeraj kdo kje pusti kakšno stvar.

Marko prikima.

KARLO: Eno leto je, odkar mi je umrla žena.

MARKO: Moje sožalje.

KARLO: Hvala. Takole obeležujemo žalostne dogodke, čeprav to nič ne pomaga, da bi nam bilo kaj lažje. Vi ste na srečo še mladi.

MARKO: Mislite, da mi je zato lažje?

KARLO: O tem sem prepričan, kar razkomotite se. MARKO: Hvala.

KARLO: Pri mojih letih vsaka izguba odnese tudi del tebe samega. Gostom sem rekel, da naj vse kar pustijo, kot je, jutri bo prišla gospa, ki nam pomaga pri gospodinjstvu, izvolite, usedite se, kamor koli želite.

MARKO: Tukaj sem v redu.

KARLO: A bi kaj popili, bi mogoče kavo?

Marko prikima.

KARLO: Nekaj je je še skuhanе tukaj v aparatu, grem samo po skodelico.

Karlo odide.

KARLO (*izza odra*): Kolega torej?

MARKO: Upam, da vas ne nadlegujem –

KARLO (*izza odra*): Ne, sploh ne. V visokih strokovnih krogih počasi že malo pozabljajo name. Boste že sami videli. Najprej se tvoj ego bori tako, da nič ne rečeš in čakaš –

MARKO: Na kaj?

Karlo se vrne.

KARLO: Da te bojo poklicali in rekli, da brez tebe ne morejo, kaj pa. Ampak ko potem tega klica kar ni in ni, začneš ti klicati njih.

To je ta shakespearejanska mišolovka, nenadoma se prižge luč in ti si zasačen s telefonom v roki in v trenutku je vsega konec. Pokazal si, da si šibek, da si proti svoji volji podlegel in da si iste baže kot vsi tisti, ki si se jim ti prej desetletja smejal.

MARKO: Da bi se vam kdo smejal, si pa res ne morem predstavljati.

KARLO: Dajete vtis, da ste dobronameren človek. Zato tako mislite.

MARKO: Se vam zdi?

KARLO: Pa tudi jaz se znam dobro prikrivat.

MARKO: Kako pa?

KARLO: Sladkor?

Karlo spet odide.

KARLO (*izza odra*): Trudim se pretvarjat, da sem še vedno prisoten, tako da pišem nekakšno knjigo, zraven pa še naprej vodim en raziskovalni tabor. Bi mogoče tudi malo mleka?

MARKO: Ja, prosim.

KARLO (*izza odra*): Že od nekdaj se trudim dokazat, da je Fisher-Lehmannov model za raziskovanje erozije na golosekih v bistvu najučinkovitejši ... oh joj, no!

MARKO: Je vse v redu?

KARLO (*izza odra*): To so ta osnovna opravila, ki jih zate vse življenje opravljajo drugi, polil sem mleko. Tako nekako, kot bi se hotel ukvarjat z Riemannovim izrekom, nisi pa še ... kje je zdaj ta prekleta cunja ... usvojil integrabilnih funkcij. (*Trenutek.*) A razumete, kaj hočem povedat?

MARKO: Razumem, ja.

Karlo se vrne s sladkorjem in mlekom.

KARLO: Zaboga, vi ste še zmeraj v plašču.

MARKO: Nisem vas hotel –

Karlo se mu približa.

MARKO: Ni govora, dajte no –

Marko se odmakne.

MARKO: Pustite, bom sam. Hvala.

Trenutek.

KARLO: Potem vam bom pa nalil kavo.

MARKO: Hvala.

Karlu se oko ustavi na vezanem izvodu, ki ga je Marko odložil na plašč.

KARLO: A to je torej ta vaš rokopis –

MARKO: Se opravičujem, mogoče nisem prav naredil, da sem se kar tako pojavil s temle –

KARLO: Je že v redu, je že v redu –

MARKO: ... ampak enostavno sem začutil potrebo, da pridem.

KARLO: In evo, na kaj ste naleteli, na raztresen sladkor in umazane krožnike.

MARKO: Ne, dajte no.

KARLO: No, pa dajva. Moje kognitivne sposobnosti še niso tako upadle, da ne bi razumel stvari, čeprav moji domači v glavnem niso tega mnenja. Tale vaš doktorat, res je zanimivo ... veste, jaz sem najprej doštudiral geografijo.

MARKO: Nisem vedel.

KARLO: Na TUM-u, Tehniški univerzi v Münchnu. Poznate to fakulteto? Zato se mi zdi zanimivo, da se nekdo ukvarja prav z erozijo kot predpogojem za rušenje mejnega ravnovesja materiala.

MARKO: To je samo izhodiščna teza –

KARLO: No, o tem, da mora vsaka stvar imet svoj začetek –

MARKO: ... sva že govorila, vem, ja.

KARLO: Za znanstvenika ste premalo asertivni, to sem takoj opazil.

MARKO: Ja, najbrž.

KARLO: Prepričan sem o tem –

MARKO: ... Marko.

KARLO: Saj ste mi že povedali, ja, Marko. In obdelali ste celotno Hrvaško, Marko?

MARKO: Ja, sem, to sem imel v načrtu že od začetka. Potem sem se lotil pa še drugih geotektonskih enot, ki sestavljajo Panonski bazen.

Karlo lista po disertaciji.

KARLO: Vidim, ja ... Predkras, bosanski fliš, Južne Alpe, fino. Jaz sem se v svojih delih med drugim ukvarjal prav z vplivi podnebja na erozijo.

MARKO: Vem, da ste se.

KARLO: Seveda, saj zato ste tudi prišli sem.

MARKO: Ja.

KARLO: To so danes velike teme, mislim, da ste dobro izbrali, bi vam pa vsekakor priporočil, da vse skupaj čim bolj navežete na podnebne spremembe, v tem je denar. Tudi znanost ne more brez njega.

MARKO: Kako pa, kaj imate v mislih?

KARLO: No, recimo, da se osredotočite na intenziteto in pogostost padavin, ki padejo na določeno površino. In potem na nastanek površinskih tokov, predvsem tistih laminarnih, in potem, če vam to omogočata relief in vegetacija –

MARKO: Mislite na količino erodiranega materiala?

KARLO: Točno. In z malo dodatne smole, ali pa sreče za vas, ki se s tem ukvarjate, evo, lepo se sproži kakšen zemeljski plaz ali pride do podora ali pa kakšne podobne katastrofe. In že so tukaj evropska sredstva, solidarnost, resolucije, panelne razprave –

Trenutek.

MARKO: Danes sem doktoriral.

KARLO: Čakajte, a res? Kaj pa potem delate tukaj, zakaj pa niste –

Marko ne odgovori.

KARLO: Mislim, če so vam bile moje objave v pomoč, sem res zelo vesel.

MARKO: Ampak veste, kaj je pa najbolj smešno –

KARLO: Čestitam, čestitam –

MARKO: ... to, da v tujini, povsod po Evropi, za take analize in popise plazišč danes uporabljajo že celo satelite, radarsko interferometrijo, jaz sem pa za tole tukaj moral buljit v –

KARLO: Menda ne v geološko karto SFRJ? Se zasmejeta.

KARLO: Tudi jaz sem jo še uporabljal, ampak da še kar vztrajajo pri njej –

MARKO: Zdaj ne več, jaz sem jo za svojo disertacijo digitaliziral.

KARLO: Geolog informatik ... to je pa bilo garanje.

MARKO: Res je, ampak mi ni bilo odveč.

KARLO: In zato ste potem tudi izbrali to temo.

MARKO: Ah ne, ne zato.

KARLO: Zakaj pa?

MARKO: To je samo zbiranje, preštevanje, sortiranje. Mene bolj zanima to, kako nekaj, kar zgleda absolutno trdno, sčasoma zaradi čisto majhnih premikov, ne vem, enostavno popusti. Zlomi se pod pritiskom, in je.

KARLO: Se pravi bolj – geolog pesnik.

MARKO: A vi niste mnenja, da nam zemlja sama govori, naj tako razmišljamo o njej? Živa je, sega onkraj fizične ravni parametrov, derivacij in konstant.

KARLO: Glejte, jaz v vseh štiridesetih letih znanstvene kariere nikoli nisem niti pomislil na to.

MARKO: Ste pa kljub temu ustanovili tabor za otroke, tudi to je poetika v znanosti, se vam ne zdi?

KARLO: V tem primeru je bila zemlja samo sredstvo.

MARKO: Za kaj točno?

KARLO: No, če je zemlja sredstvo, potem je znanost orodje, cilj pa je nekaj drugega. Ni tako? Jaz sem tabor videl kot prostor inkluzije, kraj za razvijanje pripadnosti, tolerantnosti.

Ampak najbrž v sebi nimam tega gena za metaforiko, da bi znal to povedat tako kot vi.

MARKO: In otroke še vedno vodite tja?

KARLO: Že več kot petindvajset let, ja. Prihodnje leto bo zadnje.

MARKO: Nimate več moči?

Karlo ga pogleda.

MARKO: Oprostite, če sem –

KARLO: Ne, ne, imate prav. Utrujen sem ... pa tudi Tea, moja hči, ona bi na tej goličavi strašno

rada postavila nekakšen gigantski obrat za proizvodnjo bioplina. Lesnega plina, iz suhe biomase.

MARKO: Pametnejši od mene pravijo, da je to edino, v kar se danes splača vlagat.

KARLO: Res je, malo prej sem to rekel. Moja hči bi vas pa kot državna sekretarka na Ministrstvu za energetiko zdajle sigurno poljubila, stalno ji mečejo polena pod noge. V primerjavi s tem, kar doživlja ona, je konkurenca v znanosti vihar v kozarcu vode. Oprostite –

MARKO: Ste utrujeni? Jaz vas sigurno utrujam.

KARLO: Zadnje čase se bolj poredko s kom pogovarjam.

MARKO: Če želite, lahko –

KARLO: Ne, ne –

Marko vzame v roke fotografijo.

MARKO: Tale je vaš?

KARLO: To ... vnuk, ja. Sin moje hčere –

MARKO: Videt je, da ga zanima vse, kar zagleda, nekateri otroci so taki.

KARLO: Vi imate otroke? Zelo mladi ste še.

MARKO: Sina imam, lani se je rodil. A vnuka tudi vzamete s sabo na ta vaš tabor?

KARLO: Jaz se bom zdaj malo usedel, oprostite –

MARKO: Seveda.

KARLO: ... vi pa mi povejte kaj o sebi.

MARKO: Mogoče bo najboljše –

KARLO: Ni govora. Danes ste doktorirali, zelo sem počaščen, kolega.

MARKO: Ah, dajte no –

KARLO: Obiskat ostarelega znanstvenika brez posebnega namena, samo da bi se pogovarjala, je res zelo plemenito od vas.

Se zasmeheta.

KARLO: No, torej? Pogovarjajva se.

MARKO: Ne vem, kaj točno ... če imate v mislih kaj okrog doktorata –

KARLO: Pustite zdaj te akademske nazive, to niste vi.

MARKO: V redu, se pravi –

KARLO: Saj razumete, kaj mislim, a ne.

MARKO: Seveda.

KARLO: Torej? Nekaj o vas.

Trenutek.

MARKO: No ... odkar pomnim, me je zmeraj zanimala zemlja. Spomnim se, kako v rokah držim kamenje, to je najbrž moj prvi spomin nasploh, majhne in debeluškaste roke, ki rijejo

po zemlji. In ko sem potem ugotovil, kaj vse drugi vejo o tem –

Karlo se zasmehje.

KARLO: In evo, pa sva spet pri znanosti.

MARKO: Kot otrok sem bil na vašem taboru.

Trenutek.

KARLO: A res? Tudi vi ste bili? Kdaj?

MARKO: Mama se je odločila in me prijavila.

Ne spomnim se točno, kako je bilo, se pa spomnim prijavnice. V teh istih rokah, s katerimi sem kopal po zemlji.

KARLO: In se spomnite, kako –

MARKO (*ga prekine*): Seveda, da se. Ko sem bil star enajst let, sem za našim blokom hranil potepuško mačko. Več mesecev, vsak dan. Toliko časa, da sem si pridobil njeno popolno zaupanje. A ste prepričani, da hočete to slišat?

Karlo prikima.

MARKO: Potem sem ji pa enkrat zvečer prinesel hrano, in medtem ko je jedla, sem jo polil z bencinom in zažgal. Spomnim se, da je zelo dolgo tekala sem in tja, mogoče celo precej dlje, kot sem mislil, da bo, ognjena krogla na dvorišču za blokom. Potem je pa nehala. Stal sem tam, dokler ni do konca zgorela.

Trenutek.

KARLO: Razumem, sem že videl take stvari.

MARKO: Mojim staršem so rekli, da to izraža mojo močno potrebo po nadzoru, jaz sem pa samo hotel, da bi bolelo nekoga drugega. In da bi mene pa nehalo.

KARLO: Mogoče ste bili kot otrok šibkejši od drugih. Ali ste se pa počutili zavrnjenega.

MARKO: Nihče ni namenjal pretirane pozornosti otroku, ki se je ukvarjal samo s tem, kako s poskusi dokazat razliko med prepustnostjo in poroznostjo.

KARLO: No, vidite, da je bila stvar v tem.

MARKO: V bistvu ni bilo to. Mislim, da je šlo za nekaj drugega.

KARLO: Za kaj?

MARKO: Posnemal sem starejše od sebe, da bi se boljše počutil. Da bi mi bilo lažje.

KARLO: Saj pravim! Zato so vas pa starši tudi poslali na moj tabor. Očitno so se dobro zavedali, da je socializacija najboljša pot k notranjemu dozorevanju.

MARKO: Ampak ne v mojem primeru.

KARLO: Kako to mislite?

MARKO: Jaz sem se začel tako obnašat po taboru, profesor.

Trenutek.

MARKO: A se me res ne spomnite?

KARLO: Zelo rad bi se spomnil, ampak če bi vi vedeli, koliko otrok se je zvrstilo v vseh teh letih –

MARKO: Pred natanko dvajsetimi leti je bilo.

KARLO: Dragi kolega –

MARKO: Tistega leta se gotovo spomnite, takrat ste dobili državno nagrado za znanost.

KARLO: Aha ... tega se pa spomnim, seveda.

MARKO: Jaz sem bil takrat na velikonočnem taboru –

KARLO: Strašno vroče je bilo tisti dan –

MARKO: ... tisto leto, spomladi.

KARLO: Lepo, ja.

MARKO: Takrat sem se še učil pravilno govorit.

Karlo obstane.

MARKO: Najbrž niste opazili, polžev vsadek

imam. Dobil sem ga precej pozno, šele pri

šestih letih, zato sem rabil več časa –

KARLO: Vsaka čast, kohlearni implant ni nekaj, da kar se človek –

MARKO: Zato sem vam najbrž –

KARLO: ... z lahkoto privadi.

MARKO: ... na taboru padel v oči.

KARLO: Vidite, kako ste nazadnje premagali vse ovire, ki jih je življenje postavilo pred vas.

Marko se nasmehne.

MARKO: A se spomnite srajce?

KARLO: Kolega, mogoče bi pa zdaj –

MARKO: Rumene.

KARLO: ... res že bil čas, da se –

MARKO: Rumene srajce, profesor. S kratkimi rokavi –

KARLO: Kakšne srajce?

MARKO: Hoteli ste, da jo raztrgam, da bi videli, kako močen sem, to vas je –

KARLO: Ne razumem.

Vstopi Vjera in ga prekine. V roki drži srajco. Kot v prvem delu igre, pred dvajsetimi leti.

VJERA: Ne, res. Kot da sem v tej predstavi prepoznala svoje lastno ravnanje, in v tistem hipu sem si morala obljubit, da tega ne bom nikdar več ponovila.

KARLO (Vjeri): In kaj je to bilo?

VJERA: To sem hotela jaz vprašat tebe. Bled si.

KARLO: V dvorani bo čez štirideset stopinj, brez zraka. Kot v pekl.

VJERA: Ah, daj, no. Saj ne greš kopat jarkov. Greš po to svojo nagrado.

KARLO: Všeč mi je, kadar si tako ponosna name.

Vjera se zasmeje.

VJERA: Že v redu. Ti, kje si pa strgal to srajco?

Karlo jo zmedeno pogleda.

VJERA: Stlačena je bila nekje na dnu omare.

Zraven mojih čevljev.

KARLO: Najbrž sem se nataknil na kakšen žebelj.

VJERA: Na žebelj, kje? Na taboru?

KARLO: Najbrž, ja.

VJERA: Ne veš točno? In si jo potem šel zatlačiti med moje čevlje.

KARLO: Da bi jo pozneje vrgel stran, potem sem pa ...

VJERA: Kaj?

Trenutek.

KARLO: Potem sem pa najbrž pozabil.

Vjera se nasmehne in sede. Še naprej jo opazuje.

Marko, Karlo.

MARKO: Ste v redu?

KARLO: Naporen dan. Ne zamerite –

MARKO: Saj razumem.

KARLO: No, tako.

MARKO: Rad bi, da bi se spomnili, samo to.

KARLO: So stvari, ki se jih preprosto –

MARKO: Ampak prav tisto leto ste spremenili lokacijo raziskovanja, našli ste požgano zemljo, postavili žično ograjo. Mene ste izbrali, da sem vam pomagal pri meritvah –

KARLO: Ne vem, ne –

MARKO: ... in zdaj mi je tudi jasno, zakaj.

KARLO (avtomatično): Zakaj?

MARKO: Človek, ki mu manjka eno čutilo, to kompenzira z izboljšano koncentracijo, razumete? Ure in ure sem lahko sedel zraven vas in vaših zapiskov, vse me je zanimalo. Pojasnili ste mi, da so v bistvu korenine tiste, ki zadržujejo zemljo, in kako je vse krhko, takrat sem vse to dojel, in potem ste mi še –

KARLO: Prosim vas –

MARKO: ... razložili ste mi, kaj je to eksperimentalno območje, kako se določa

naklon, kaj je rastlinski pokrov in kaj pedološka podlaga, kako ravnati s požganim –

KARLO: To zdaj res nima smisla –

MARKO: ... in rekli ste mi, da odlično obvladam tehnično pisavo.

KARLO: Ne!

Marko umolkne.

KARLO: Dovolj! Dovolj je bilo.

Marko molči.

KARLO: Dovolj. To je moja hiša, tamle so vrata.

MARKO: Vem, kje so vrata.

Trenutek.

MARKO: Sem že bil tukaj.

KARLO: Poklical bom policijo.

MARKO: Jaz bi samo rad, da bi se spomnili –

KARLO: Nič ne vem, kaj in kako.

MARKO: Ne more bit tako težko.

KARLO: Saj tudi ni. Če je nekaj res. Ker življenje ni težko, če so stvari enostavno postavljene.

MARKO: Res je, torej se strinja.

KARLO: Moja žena je imela prav, vi mladi mislite, da je življenje brez smisla, če nimate sovražnikov. Za vas je vse v nasprotovanju, upiranju. Vam se zdi, da nič razen tega ni resnično.

MARKO: Ampak to je resnično.

KARLO: Za vas, o tem vam govorim, za vas.

MARKO: In vse je zelo enostavno –

KARLO: Kdaj naj bi vi že bili tukaj?

MARKO: ... ker je bila res ena lahkotnost, ena lepota v tem, kako ste me odpeljali v svojo brunarico. Nobenega odpora, nobenega nasprotovanja, nobenega upiranja, profesor. Z roke bi vam jedel. Spomnim se tudi fotografije vaše hčerke. Točno tiste tamle, takoj sem jo opazil. Fotografirali ste jo na postelji, na katero ste polegli tudi mene. In mi rekli, naj raztrgam srajco, da ste mi lahko zvezali roke. Pa ne zato, ker bi se jaz upiral, za vas je bila to igra. Tako ste mi tudi rekli. Da je vse samo igra. In otroci se radi igrajo. Da to veste. In da sva v tej igri midva proti vsem drugim, vsi drugi pa proti nama. Predvajali ste mi en film, na majhnem televizorju. Jaz nisem razumel, kaj gledam, vas je pa vznemirilo. In še to ste mi rekli, da če zaprem oči, bo ta igra nekaj podobnega kot izginjanje. In da je izginjanje skrivnost. Če pa bo kdo izvedel zanj, bomo krivi vsi. In vi in jaz in vsi drugi

fantje. Ker da sem jaz odgovoren za to. In potem ste mi slekli hlače. Samo tega ne vem, zakaj ste mislili, da bom kričal. Tako dobro poznate svet okrog nas, ljudi pa sploh ne razumete. Ali ste pa čutili potrebo po prevladi in nadzoru. Otroci potem to posnemajo. Mislijo, da bojo tako na stvari pozabili. Ali pa jih premagali. Ampak jaz vam nikoli nisem želel nič slabega. Zares ne, profesor. Hotel sem samo, da bi se nehalo, razumete? Da bi se nehalo, samo to. In sem izginil, to je bilo edino, kar sem znal. Naredili ste, da me ni, vi ste to naredili, in jaz se zdaj ne morem spomnit, če sem sploh kdaj zares bil. Omogočen mi je bil sluh, vi ste me pa pahnili spet v tišino; in zdaj vas gledam, vidim vas in vidim v vas tega človeka izpred dvajsetih let, ampak ničesar ne slišim, ne slišim, kaj mi govorite, vse okrog mene je gluho, zadušeno, nobenih zvokov, spet nobenih zvokov, izginil sem, in samo vi me lahko vrnete, vrnite me nazaj, samo vi lahko to naredite, in ker jaz –

Marko pretresen utihne.

KARLO: Prosim, da zapustite moje stanovanje.

Trenutek.

Karlo zgrabi mobilni telefon. Marko ne reagira, potem pa mu ga zadnji hip brez napora vzame iz roke.

MARKO: Jaz sem vas pa občudoval, kako da ste močni.

KARLO: Močni ali šibki, vsi smo zločinci v zgodbi nekoga drugega. Jaz sem v vaši, in to je v redu. S tem lahko živim. Lahko se uležem v posteljo in mirno spim. Ker jaz sem jaz. Vi ste pa vi. To sta dve zgodbi, dva učbenika, dve knjigi.

MARKO: Dve knjigi –

KARLO: Spomnim se te, ja. Mama in oče sta te držala vsak za eno roko, ko sta te pripeljala. Spomnim se. Male zasačene barabe. Zasačila sta te, ko si mi pisal novo nagnusno pismo. Hiša je bila polna ljudi, tamle za tistimi vrati glasba, jaz pa na pregovarjanje prijateljev z zlato medaljo rektorskega kolegija okrog vratu. Ti si pa stal pred mano. In pred mojo ženo. In potem si se nama opravičil. Še zmeraj nisi znal čisto dobro govorit, ampak sem slišal: oprostite. Oprostite.

Trenutek.

MARKO: Ubil vas bom.

KARLO: Marko, jaz mislim, da bi bilo to skrajno neprimerno.

Marko se nasmehe.

KARLO: Vse življenje dopovedujem ljudem najbolj preprosto stvar: človek se ne sme omejiti na to, kar se mu dogaja. Nadzor je zmeraj v reakciji na dogajanje. Razumeš?

Trenutek.

Marko odide.

Karlo še naprej stoji, potem se utrujen usede. Vjera se usede nasproti njega in ga prime za roke.

11.

Alisa kadi. Pri zadnjem vhodu v restavracijo. Mimo pride Ana.

ANA: Imate ogenj?

Alisa prikima. Prižge Ani cigareto.

ANA: Konec šihata?

ALISA: Ne.

ANA: Potem ste pa pogumni.

ALISA: A vam lahko nekaj priznam?

Ana skomigne z rameni.

ANA: Neznancem je itak najlažje kaj priznat.

ALISA: Imate prav.

Trenutek.

ALISA: Jaz v bistvu ne delam tukaj.

ANA: Ampak?

ALISA: Jaz v bistvu ne obstajam, nisem se rodila in se ne staram. Jaz sem samo neka ženska z nekim otrokom in neko zgodbo.

ANA: In komu ste povedali to zgodbo?

ALISA: A tokrat?

ANA: Ja.

ALISA: Vašemu možu. In potem sva posadila drevo.

ANA: Ne razumem.

ALISA: Preprosto je –

ANA: Ne tega, njega ne razumem.

ALISA: Aha, to. Včasih ni treba razumet, da lahko živiš.

ANA: Kaj je pa treba?

ALISA: Zvenelo bo trapasto, kar bom rekla: treba je ljubiti.

ANA: Danes je tak dan, da si želim slišati kar koli.

Alisa se nasmehe.

ANA: A mislite –

ALISA: Mislim, da ne razmišljate prav.

Trenutek.

ALISA: Ni treba razumet, da lahko ljubiš. Obratno je. Treba je ljubiti, da lahko razumeš.

ANA: In kaj naj naredim?

ALISA: Konkretno?

ANA: Konkretno.

ALISA: Pejte domov.

Trenutek.

Ana ugasne cigareto. Odide domov.

12.

Karlo in Vjera. Sedita in se držita za roke. Pozvoni.

VJERA: Mojbog, kako grdo si se postaral. Res si grd starec, Karlo. Jaz sem pa zaradi tebe dobila raka in umrla. Pa bi se lepše postarala kot ti, v pizdo materno, da bi se. (Kletvica ju preseneti.) Opa! Očitno le še gojim zamero do tebe, celo tukaj v večnosti. A veš, da ima Bog res dolgo sivo brado! Zato se tu zgoraj ne sme kaditi, da se ne bi vse skupaj vnelo in puf – bi šla večnost v franže. Pa tako rada bi zdajle eno prižgala. (Pokaže na Ano in Aliso.) Kot tistile dve tamle.

Karlo vstane. Gre do vrat in jih odpre. Marko se je vrnil.

Trenutek.

MARKO: Ničesar nisem pozabil.

Karlo dvigne roko.

KARLO: Ne –

Marko udari Karla. Karlo pade. Marko še kar udriha po njem.

Ne neha.

Vjera ju gleda, ne da bi se zganila.

13.

Tea pleše. Kot na začetku. Samo da zdaj ne namerava nehati.

TEA: Povedala bi jim, da je treba zaščititi tla, da je treba zaščititi zemljo. Povedala bi jim, da razpolagam z znanstvenimi podatki in z oceno stroškov neukrepanja v smislu dolgoročnega vpliva na okolje.

Pride Policist. Poskuša odvreči Teo.

TEA: Povedala bi tudi, da z erozijo izgubljam 1,25 milijarde evrov v poljedelski proizvodnji. Povedala bi tudi, da nam manjka celovit okvir za zaščito naravnih virov. In da nimajo pojma o tem, kaj je trajnostna gradnja, in da je zato nujno treba izdat dovoljenja, pizda materna!

Tea pleše in se upira.

TEA: Povedala bi, da spodkopavajo Evropski zeleni dogovor, Novi faking evropski Bauhaus, če so sploh že kdaj slišali za to, in podnebno nevtralnost ... (*Policistu.*) ... Spusti me, opica!

Tea se ruva s Policistom, ampak je zmeraj bolj utrujena in slabotna.

TEA: In še to bi jim povedala: ko se bo čas iztekel, bom na koncu sveta našla svoj pravi dom, ki ga bom takoj prepoznala, čeprav v njem še nikoli nisem bila. In pred njim me bo čakal severni, beli, polarni medved, moj sin, stekla bom k njemu, ga stisnila v objem in nikoli več izpustila.

Policist odvleče Teo s plesišča.

TEA: Vse to bi jim povedala, če bi me imeli radi. Če bi me le imeli radi, če bi me imeli radi, če bi me imeli radi –

14.

Karlo naslanja glavo v Vjerino naročje in se ne gane. Ona ga boža po laseh. Mogoče pa tudi ne.

15.

Marko in Ana.

MARKO: Ana.

ANA: Kaj?

MARKO: Ana ... naredil sem eno sranje.

ANA: Kaj je pa bilo?

MARKO: Ne vem, spet sem se pojavil, končno. Najbrž je to.

ANA: Vidim te.

MARKO: Vidiš me?

ANA: Ja.

MARKO: Izginil sem, zdaj sem pa kar naenkrat tukaj.

Trenutek.

MARKO: Kaj dela Janko?

ANA: A ti veš, koliko je ura?

MARKO: A bi ga lahko samo malo –

ANA: Kaj?

MARKO: ... gledal. A bi ga lahko samo malo gledal?

Ana ga spusti naprej. Marko in Ana gledata spečega otroka. Otrok ima končno ime: Janko.

16.

Marko kot otrok. Pred dvajsetimi leti. Deček stoji pred Karlom in Vjero.

DEČEK: Dragi profesor. Jaz bi se vam samo rad opravičil. Pa tudi vam, gospa. Mami in oči sta me pripeljala. Ampak mi nista nič naročila, kaj naj vam rečem. Da naj sam povem. Iz srca. Mami mi je rekla ... da naj govorim iz srca. Takole je. Vse, kar sem naredil, je bilo narobe. Jaz sem kriv. In zaslužim si kaznen. Samo to bi vam rad rekel: oprostite. Prosim vas. Oprostite –

KONEC

Priloga gledališkega lista Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXVI, sezona 2025/2026, številka 4